

MVJ

Muzeum
Vysočiny
Jihlava

15. ročník
čtvrtletníku
Muzea
Vysočiny
Jihlava

Museum Factum

01
25

Praktická mineralogie

Organických nerostů je ale samozřejmě mnohem víc a s některými se můžeme setkat na zcela neočekávaných místech... podrobnosti na straně 14

Museum Factum 1/2025

První letošní číslo *Museum Factum* obsahuje 29 příspěvků od 16 autorů.

V rubrice *Zveme vás* najdete pět příspěvků. Jsou to informace o chystaných či probíhajících výstavách v Jihlavě, pozvánka na zajímavou přednášku o temné minulosti Jihlavy a také pozvánka do dalšího ročníku výtvarné soutěže pro děti *Malý ateliér*.

Rubrika *Udělali jsme* je opět bohatá, protože obsahuje osm příspěvků. Najdete zde informace o akcích a programech realizovaných během posledního loňského kvartálu. Dočtete se zde také o novém edukačním programu v Třešti, o výsledcích loňské výtvarné soutěže *Malý ateliér*, o novém vybavení depozitářů, také o publikační činnosti přírodovědců a další podrobnosti ze života našeho muzea.

V rubrice *Představujeme* je tentokrát jediný příspěvek o nově zakoupeném obraze F. M. Nágl a o chmurném osudu tohoto telčského malíře.

Rubrika *Bádáme* je tentokrát bohatá, neb obsahuje osm zajímavých příspěvků. Tři z nich jsou archeologické, a to další nové informace o výzkumu v nyní rekonstruovaných budovách našeho muzea, také o stěhování zvonice v Křídlech a o zaniklém středověkém domě v Urbanově. Další z příspěvků podává informace o historii sklářství v Jihlavě. Dvěma příspěvky jsou zde zastoupeni zoologové a jeden je botanický. Nu a osmý příspěvek je poněkud odlehčený mineralogický.

Rubrika *Různé* nabídne v sedmi příspěvcích také různorodý obsah. Dovíte se o Krabí mlhovině, také o tom, kdo je *Ptákem roku 2025* i *Rostlinou roku 2025*. Patří sem i milé laudatio dr. Ivana Růžičky a povídání o zimním houbaření. Najdete zde také povídání o fenomenálním vynálezci Jakubu Hronovi a přehled publikační činnosti pracovníků našeho muzea za rok 2024.

Pavel Bezděčka

editori
al

Muzeum ve městě – město v muzeu

130 let od otevření prvního muzea v Jihlavě
20 let archeologického oddělení

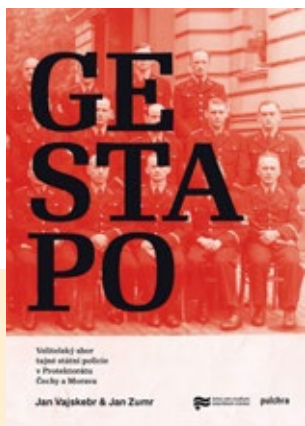
23. června uplyne 130 let od slavnostního otevření prvního muzea v Jihlavě. Toto výročí si muzeum připomíná výstavou pod názvem *Muzeum ve městě – město v muzeu*, na kterou může veřejnost zavítat od 28. února do prostoru Muzejní pudy. Název byl vybrán záměrně, aby představil návštěvníkům propojení muzea a města v celé jeho historii. Cílem autorů výstavy je ukázat, jak se události ve městě propisovaly do dění v muzeu a naopak, jak muzeum na ně dokázalo reagovat a zachytit je pro budoucnost. Na panelech a ve vitrínách se představí významné osobnosti, zajímavé sbírkové exponáty, metody muzejní práce i různé momenty z každodenního muzejního života. Čas bývá někdy matoucí, proto se může návštěva výstavy stát překvapivou, když se na první pohled dávná historie ukáže jako vlastně nedávná, zvláště v porovnání s děním ve městě. Nebo naopak...

Další významné narozeniny slaví v letošním roce archeologické oddělení. Na výstavě zabrousíme do počátků archeologické práce v muzeu, připomeneme důležité osobnosti zdejší archeologie a představíme 20 let práce na zajímavých archeologických lokalitách.

Ke kulatým narozeninám se bude jihlavské muzeum vracet v průběhu následujících měsíců různými akcemi, o kterých budeme veřejnost průběžně informovat. Výstava zůstane na Muzejní pudy přístupná až do 29. června.

Ludmila Moržolová

Přednáška o GESTAPU

V souvislosti s 80. výročím konce 2. světové války připravujeme pro veřejnost přednášku o německé tajné státní policii. Přednášet k nám přijdou kolegové Mgr. Jan Vajskebr a Mgr. Jan Zumr, Ph.D., z Ústavu pro studium totalitních režimů, kteří v minulém roce publikovali výsledky svého obsáhlého výzkumu v odborné publikaci *Gestapo: Velitelský sbor tajné státní policie v Protektorátu Čechy a Morava*. V první části přednášky historici popíší fungování Gestapa na našem území, v té druhé nás seznámí s dobovými reáliemi Jihlavska a představí vedoucí příslušníky jihlavské úřadovny. Akce je naplánovaná na 3. června 2025 a proběhne v 17 hodin v Malovaném sále.

Jan Stoklasa

Na snímku vlevo je kniha, kterou vydal Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s nakladatelstvím Pulchra, má 1008 stran.

Rudolf Blume,

nejdéle sloužící vedoucí jihlavské služebny Gestapa, také o něm se na přednášce J. Vajskebra a J. Zumra dozvíme více (zdroj: archiv USTR).

zve
me
vás

A bylo jaro

Všechno, všechno kvetlo, ale pravšechno – tráva po pás, rosa jako granáty – a ty včely tolik bzučely a ti cvrčci tolik cvrčeli, a tam dole u potoka slavík v křoví klokotal.

Jan Karafiát: Broučci

I ve vstupním prostoru jihlavského muzea je jaro. Pokud otevřete naše červené vstupní dveře, dýchne na vás jaro – jarní pranostiky, velikonoční zvyky a tradice, 30. duben, První máj, Svátek matek. To jsou hlavní body jarní výstavy z cyklu *Proměny roku*.

Prohlédnout si můžete nejen předměty ze sbírek našeho muzea – kraslice, pomlázky, hrkače, ale i výrobky současných tvůrců: zdobený perník paní Heleny Janovské, výrobky ze šustí a slámy Lenky Holasové a Miluše Bahounkové i drátované vejce Věry Studené. Možná na vás vykouknou ovečky a černý pes, které jsou na tuto výstavu zapůjčeny z betléma pana Františka Vacka z Polné. Také se můžete podívat, co právě roste a koho můžete potkat při svých jarních toulkách přírodou. Výstavu si ve vstupním prostoru můžete prohlédnout až do 25. května.

Tak hezké jaro – ať všechno kvete, ať je tráva po pás, rosa jako granáty, včely bzučí, cvrčci cvrčí. Ať je vše tak, jak má být. Jak už řekl klasik...

Text a foto Dana Oberreiterová

zve
me
vás

Ve světle tmy

Na konec jara připravujeme do Kavárny Muzeum výstavu akademické malířky Galiny Fleischmannové (*1961). Galina je členkou Spolku výtvarných umělců Vysočiny, žije a pracuje v Kladně, chalupu a ateliér má na hranicích Vysočiny v Kajetíně, nedaleko Chýnova.

Její tvorbou prostupuje inspirace přírodou, která v jejích obrazech nabírá abstrahovaných forem. Své představy o obsahu vkládá do malířských technik a jejich prostřednictvím se snaží zachytit atributy lidské duše, emoce či jejich kontrast s žitou hmotou.

Svoji výstavu, která bude v Kavárně Muzeum přístupná od 12. května do 22. června 2025, nazvala *Ve světle tmy*. Název výstavy a její obsah okomentovala slovy: „K tomu, aby bylo něco vidět, tak je nutné, aby něco vidět nebylo. Bez roušky tmy nic nemůže vyvstat v plném světle.“

Vybraný soubor černobílých pastelů a temper vznikl v průběhu delšího časového období (2010–2018). Zdrojem inspirace byla autorce jak náboženská témata, tak povídka F. Kafky *Proměna* či samotná příroda. Výstava prezentuje výšeč z širšího okruhu prací.

Pavel Bezděčka, kurátor výstavy

Zvěstování (tempera, pastel, papír 87×68)

Co jsme viděli v zoo

zve
me
vás

Takové je téma čtvrtého ročníku Malého ateliéru, tedy pro rok 2025. V minulém ročníku jsme se věnovali rodině a autoportrétům. Letos se vracíme k fauně, a to konkrétně ke zvířatům a zvířátkům chovaným v zoologické zahradě. Ve kterékoli zoologické zahradě na světě. Jde ovšem o vlastní zážitky a pozorování ztvárněné graficky. Na obrázcích mohou být samozřejmě také lidé, třeba „Máma a žirafy“, „Tygr kouká po Maruše“ atd., fantazii se meze nekladou.

Připomínám, že Malý ateliér je prestižní výtvarná soutěž pro děti do 14 let. Soutěží se ve třech věkových kategoriích 0 až 6 let, 7 až 10 let, 11 až 14 let. Předchozích třech ročníků se zúčastnilo

několik set dětí od nás i ze zahraničí. Uzávěrka příjmu soutěžních prací bude 31. prosince 2025. Následně (v lednu) všechny práce vyhodnotí sedmičlenná odborná porota, výsledky jsou oznámeny a zajímavé ceny budou vítězům předány na vernisáži výstavy nejlepších a nejzajímavějších výtvarných prací na počátku února 2026. Výstava bývá v Muzeu Vysočiny Jihlava přístupná dva měsíce. Potom bývá vystavena v Horácké Galerii v Novém Městě na Moravě a také na třebíčském zámku. Může být zapůjčená i jinam.

Pavel Bezděčka

Čaj o páté: Co zpívala Eva Olmerová

udě
lali
jsme

V den narozenin zpěvačky s „černým hlasem“ se uskutečnil další muzejní hudební podvečer. V několika ohledech byl výjimečný. Přestože se nedostal do oficiálního měsíčního programu, rezervace na webu muzea dosáhly limitního počtu během jednoho dne po zveřejnění a stále se hlásili další zájemci. Měli jsme dvě možnosti – ukončit nabídku nápisem VYPRODÁNO, nebo najít řešení, aby se dostalo na všechny zájemce, uskutečnit pořad v jiném prostoru, neb kapacita Malovaného sálu při Čaji o páté je zhruba 30 osob. Volba padla na půdní prostor expoziční budovy, kde byl původně přednáškový sál vybudovaný, později se proměnil na depozitář a následně na výstavní prostor. Pro příležitost hudební přednášky musel být upraven. Na tomto místě děkuji provozovateli Kavárny Muzeum panu Tomancovi za vstřícnost, ochotně zapůjčil téměř 40 židlí, které tři brigádníci archeologického oddělení přenesli do hlavní budovy a zpět. I jim patří velký dík, protože bez nich by náročné stěhování v našich silách nebylo. Nainstalovat se musela také veškerá technika na promítání. Špatně byla dlouhá cesta do sálu bez výtahu, nejen pro vybavení hudebními nástroji a reproduktory, ale také pro návštěvníky s omezenou mobilitou, ale s tím se nedalo nic dělat. Nakonec se nám (snad) podařilo vytvořit příjemné prostředí pro více než 80 posluchačů. A protože okolnosti nedovolovaly podávat čerstvý čaj v porcelánu, nahradil ho protentokrát trochu vylepšený ledový v plastu.

Přednášku a vystoupení studentů připravil opět Mgr. Antonín Vidlák s hudebním doprovodem Jazzbandu ZUŠ Třešť, který vede. Hráli ve složení Eliška Meisterová a Radek Talpa zpěv, trubka Jan Brychta, saxofon David Matějů, klavír Filip Tůma, bicí Ondřej Hynk a pan učitel na baskytaru. Bylo velmi milé si poslechnout, jak mladí muzikanti válí jazz, a přestože hlasy mladičkých zpě-

váků postrádaly vliv tisíců cigaret a litrů alkoholu, kterými ten svůj dobarvila paní Eva Olmerová, jejich vystoupení bylo krásné. Příběh zpěvačky podal pan Vidlák velmi příjemným a zábavným způsobem. Skutečná příkoří jejího pohnutého života, způsobovaná nejen rodinnými okolnostmi, nezvladatelnou trémou, smůlou v lásce a manželstvích a velkou měrou i dotěrným dohledem StB, vyvážil pepřnými citacemi a fotografiemi. Eva Olmerová byla Paní zpěvačka, za svého života omezovala a nedocenená, ale podle nadšení a zájmu posluchačů bylo znát, že její pamětníci ji stále milují. A že mají rádi hudební návraty do minulosti, proto budeme nejen pro ně obdobná témata připravovat.

Text a foto Sylva Pospíchalová

Nové regály na cechovní praporce

„...Tam bych chtěla pracovat. Zašitá s pivem někde za regálem. Takových zaměstnanců a výsledky žádné. Když už tak člověk vidí jen pokladní...“ okomentovala paní P. K. článek v iDnes popisující slavnostní znovuotevření muzea po rekonstrukci expozic v roce 2023.

Jakkoli se zvenčí může zdát, že v muzeu se děje jen to, čeho se může účastnit i návštěvník, pravda je trochu jiná. Muzea jsou spolu s galeriemi jedinými veřejnosti přístupnými sbírkotvornými institucemi, kde se shromažďují hmotné doklady o společnosti. Zatímco jejich původní záměr skrývá sám název – muzeum jako sídlo múz a jejich darů – vyvinul se pozdější význam, zachování původních produktů různých lidských činností. Jak postupuje vývoj, rozšiřuje se náplň činnosti muzeí k maximální vstřícnosti k návštěvníkům, k atraktivitě poskytovaných činností a nebojím se říct, že už dávno ztratilo původní obraz místa, kde se v šeru a tichu s úžasem v očích pozorovaly předměty jinde nevidané. Ale navždy mu zůstane jedinečnost v tom, že pečuje o nenahraditelné hodnoty hmotných památek. A to je specifická, velmi složitá a náročná činnost.

Základní potřebou jsou depozitáře, místa, kde se sbírky skladují. Ty jsou vysoce náročné na prostor, mikroklimatické a bezpečnostní podmínky. Z praxe víme, že je to někdy velký problém, pro návštěvníka však zcela neznámý a nezajímavý. Každý správce muzejních sbírek si však s depozitáři zažil své. Loňský rok patřil největším změnám také v depozitáři textilu, sídlícího do léta v prostorách 4. a 5. podlaží vnitrobloku – objektu, který je součástí radikální přestavby a přístavby muzejních prostor. Nově pro něj bylo upraveno podkrovní podlaží v budově Masarykovo náměstí 58. Nutnost vyklizení a zabalení celého fondu a jeho přestěhování na nové místo bylo náročné na fyzické síly, všechno se muselo

přenosit v náručí a pěšky z nejvyššího místa jedné budovy do nejvyššího místa budovy druhé, ale to díkybohu obstal jeden zdatný brigádník. Vybalení a uložení sbírek se odložilo z důvodu dovybavení novými regály. A to je ta třešnička na dortu, které jsme se dočkali v prosinci 2024. Depozitář byl vybaven novými kovovými regály pro umístění cechovních praporců, vzácných restaurovaných kusů, které jsou pro svou nezvyklou velikost velmi náročné na uložení. Patří však k nejvzácnějším kusům textilní sbírky. Díky všemu výše zmíněnému hemžení tak teď mají konečně prostorové podmínky odpovídající jejich hodnotě. Je to krása a radost.

Myslím, že by mě paní P. K. v muzeu neviděla, i kdyby sem přišla. A pivo vůbec nepiju.

Text a foto Sylva Pospíchalová

udě
lali
jsme

Propagace hmyzu v Novém prostoru

Kromě klasické muzejničiny a nejrůznějších studií a projektů se s Klárkou snažíme propagovat přírodu a zejména hmyz a jeho význam před širokou veřejností. K tomu slouží nejen naše přednášková činnost a jiné aktivity, ale i ve značné míře i činnost publikační (v mém případě zejména psaní pro děti). Dlouhé roky tak publikujeme populární naučné příspěvky v nejrůznějších časopisech a novinách. Někdy

v únoru se na nás obrátila redakce celorepublikového časopisu Nový prostor s žádostí o nějaké zajímavé povídky o hmyzu a také o nějakou hmyzí pohádku s ilustrací a navíc i o ztvárnění titulky (obálky) březnového čísla. Nový prostor je časopis určený pro pomoc lidem bez domova, kteří tento časopis prodávají ve větších městech po celé republice. Každé číslo má jisté zaměření a letošní březnové číslo, které vyšlo 21. března, bylo tematicky zaměřeno na hmyz.

Klárka se ujala populárně přírodovědného příspěvku o mravencích a já připravil pohádku s ilustrací a nakreslil jsem několik návrhů obálky, z nichž si prodejci z Brna a Prahy hlasováním zvolili „modrou“ variantu.

Pavel Bezděčka

udě
lali
jsme

Ukázky článku a pohádky

Začala nová sezóna

Muzeum v Telči zahájilo letošní sezónu přednáškou Ing. Lucie Bláhové *Zámecké štrachání*. I přes nepřízeň počasí toto téma přilákalo poměrně hodně návštěvníků. Její poutavé vyprávění o mobiliářích na zámcích bylo nejen překvapující, ale i velmi přínosné. Druhá přednáška v tomto roce *Horácké svatební praporce* zaujala především milovníky lidových tradic. K této příležitosti návštěvníci mohli vidět svatební praporce ze sbírek telčského muzea, které etnografka Mgr. Eva Kolajová, vedoucí Regionálního pracoviště tradiční lidové kultury, sama podrobně popsala a okomentovala. Dvě návštěvnice dorazily až z Brna, což nás ve-

udě
lali
jsme

lice potěšilo. V březnu nás čeká ještě jedna beseda s novinářkou a humanitární pracovnící Petrou Procházkovou na téma *Co se děje na Divokém východě*.

Začátek roku je nejen plný příprav na otevření nové sezóny, ale i úklidu, inventarizace a digitalizace sbírkových předmětů. Současně připravujeme novou výstavu k 80. výročí ukončení 2. světové války s názvem *Trnitá cesta ke svobodě*. Jedna celá místnost bude věnovaná Františku Mořici Náglovi, rodáku z Kostelní Myslové, k vidění budou jeho kresby z Terezína.

Lenka Brychtová

Přepadli jsme Jihlavu 2025

Pořadat turistický pochod je velký adrenalin, a o to větší v zimě. Můžete si kontrolovat trasu, jak chcete, ale pak vás překvapí ledivka, závěje až po kolena nebo třeskutý mráz. Ale když vyjde počasí, tak je to skutečně paráda.

A takové štěstí jsme měli v sobotu 15. února, když se konal třetí ročník našeho pochodu na trase Rokštejn – Jihlava aneb *Přepadneme Jihlavu*. Tato akce je připomínkou loupežného přepadu Jihlavy, ke kterému došlo 19. února roku 1402. Jeden z hlavních strůjců přepadení Zikmund z Křižanova pocházel z Rokštejna, a proto i my zde zahajujeme náš pochod.

Většina zúčastněných vyráží vlakem z Jihlavy do Přímělkova a pak pokračuje na zříceninu hradu Rokštejn, kde je start. Na Rokštejně své zimní putování začínalo 118 turistů, v Lukách nad Jihlavou se připojilo dalších 28 a 12 pěšáků se přidalo i v Malém Beranově.

Na přihlašovacích lístcích účastníků nejčastěji figurovala Jihlava a byla zastoupena i další místa z regionu jako Polná, Dobronín, Štoky, Zhoř, Měřín, Velké Meziříčí, Třebíč, Telč, Havlíčkův Brod, Okříšky anebo Světlá nad Sázavou. Z největší dálky na start přijeli účastníci z Plzně, Kolína, Pacova, Kutné Hory a dokonce až ze severu Moravy z Frýdlantu nad Ostravicí.

I když ne všichni došli až do cíle, který byl v našem muzeu, přece jen zde bylo pěkně rušno – příchozí obdrželi pamětní list a stejně jako dávní obránci Jihlavy kapra (ale tentokrát perníkového).

udě
lali
jsme

Také si mohli prohlédnout stálé expozice a výstavy.

Rádi bychom poděkovali městu Brtnice za umožnění startu přímo v areálu zříceniny Rokštejn a také restauraci Kolnička v Lukách nad Jihlavou za zázemí pro kontrolu.

Tak zase za rok...

Text a foto Dana Oberreiterová

Malý ateliér 2024

výsledky dětské výtvarné soutěže

Tématem třetího ročníku dětské výtvarné soutěže *Malý ateliér* pořádané Muzeem Vysočiny Jihlava bylo **Já a moje rodina**. Do uzávěrky (31. prosince 2024) jsme obdrželi 192 soutěžních prací od 192 autorů, a to z území celé republiky. V úterý 28. ledna 2025 sedmičlenná odborná porota posoudila díla zařazená do soutěže a přidělila body celkem 62 z nich.

Kategorie 11.-14. let, 1. místo

Zvláštní cena ředitele

V kategorii dětí do 6 let nejvíce bodů, a tedy vítězství v soutěži získal obrázek *Můj tatka* od Magdalény Kloudové (6 let) z MŠ Riegrova, Jihlava. Na druhém místě je obrázek *Andělská rodina* od Jakuba Cejпка (5 let) z Jihlavy a třetí místo získala Klárka Málková (3 roky) z Norska s obrázkem *Když za oknem sněží*.

V kategorii dětí od 7 do 10 let zvítězila s obrázkem *Děda s kočkou* Julie Malá (10 let) ze ZUŠ G. Mahlera, Humpolec. Na druhém místě se umístila Ema Lišková (10 let) taktéž ze ZŠ Hradecká, Telč s obrázkem *Maminka* a třetí místo obsadila Johana Jiráková (10 let) ze ZUŠ G. Mahlera s obrázkem *Bude nás víc*.

udě
lali
jsme

Kategorie 11.-14. let, 2. místo

Kategorie 11.-14. let, 3. místo

V kategorii dětí od 11 do 14 let zvítězila s obrazem *Já a můj malý brácha* Denisa Tetourová (14 let) ze ZŠ Hradecká, Telč. Na druhém místě je s obrázkem *Spojení navždy* Zuzana Doležalová (12 let) ze ZŠ Demlova, Jihlava a třetí příčku obsadila Martina Krupková (13 let) ze ZUŠ G. Mahlera, Humpolec, s obrázkem *S mamkou*. Kromě těchto devíti autorů získala zvláštní cenu ředitele muzea Viktorie Mikulová (13 let) ze ZŠ Demlova, Jihlava, za kresbu s názvem *Já o 60 let starší aneb Geny nezapřeš*.

Kategorie 7.-10. let, 1. místo

Kategorie do 6 let, 1. místo

Slavnostní vernisáž výstavy nejlepších a nejzajímavějších fotografií se uskutečnila v pátek 7. února 2025. Během vernisáže vyhlásil organizátor soutěže a kurátor výstavy Pavel Bezděčka výsledky soutěže, předal ceny za nejlepší místa a také vyhlásil téma čtvrtého ročníku soutěže, tedy pro rok 2025. Výstava *Já a moje rodina* byla dostupná v prostoru arkády ve výstavní a expoziční budově muzea od soboty 8. února do neděle 30. března 2025. Výstava byla zapůjčena Horácké galerii v Novém Městě na Moravě, jejíž prostory ozdobí po celý advent v závěru roku.

Pavel Bezděčka

Kategorie 7.-10. let, 2. místo

Kategorie 7.-10. let, 3. místo

Kategorie do 6 let, 2. místo

Kategorie do 6 let, 3. místo

Máme rádi zvířata

nový program pro malé badatele

udě
lali
jsme

Od února letošního roku rozšířila pobočka Muzea Vysočiny Jihlava v Třešti svou nabídku o nový přírodovědný edukační program s názvem *Máme rádi zvířata*. Program je určen pro děti z mateřských škol a první dva ročníky škol základních a zaměřuje se především na zvířata, která žijí v blízkosti lidských obydlí. Program již dvakrát úspěšně proběhl a další termíny přibývají. Program bude v budoucnu nabízen také na dalších pobočkách muzea.

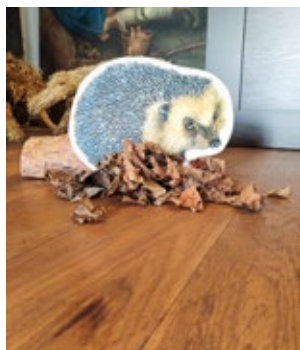
Během edukačního programu děti poznávají zvířata z různých skupin – savce, ptáky, obojživelníky i bezobratlé. Tvůrkyně programu (Renata Kremláčková, DiS., a RNDr. Klára Bezděčková, Ph.D.) vybraly takové druhy, které mohou děti potkat na zahradě nebo na procházce přírodou. V rámci programu je kladen velký důraz na bourání předsudků vůči některým méně oblíbeným živočichům. I zvíře, které může na první pohled působit strašidelně, jako škvor, může být ve skutečnosti velmi zajímavé a důležité pro přírodní rovnováhu.

Program využívá hravé a smyslové aktivity, oblíbenou částí je například procházka

bosky po podložce, která simuluje chůzi po zahradě a aktivizuje děti k vnímání světa kolem sebe jinak než jen zrakem. Program má za úkol podpořit a dále rozvíjet přírodovědnou gramotnost dětí.

První reakce dětí i pedagogů byly velmi pozitivní. Velký ohlas zaznamenalo zejména poznávání zvířat, která děti dobře znají, ale díky programu na ně nyní nahlíží novým pohledem – objevují jejich zajímavosti a důležitost v přírodě. Program probíhá přímo v prostorách muzea, jeho délka se přizpůsobuje možnostem skupiny (45–60 minut).

Text a foto Renata Kremláčková

Jarní setkání edukátoerek a edukátorů Vysočiny v Muzeu Kroměřížska

Dne 17. března 2025 proběhlo jarní setkání edukátorů z kulturních institucí z Kraje Vysočina, tentokrát formou výjezdní exkurze do Muzea Kroměřížska. Tato setkání se pravidelně konají dvakrát ročně, a to na podzim a na jaře. Podzimní část bývá věnovaná především sdílení zkušeností, předávání dobré praxe i řešení problematických momentů edukační práce. Tato setkávání probíhají v jednotlivých domovských organizacích těchto edukátorů. Jarní setkání bývá tradičně výjezdní a umožňuje navštívit inspirativní zařízení mimo hranice kraje, kde se účastní odborných exkurzí či edukačních programů.

V letošním jarním termínu nás přivítalo Muzeum Kroměřížska. Během návštěvy jsme měli možnost zúčastnit se edukačního

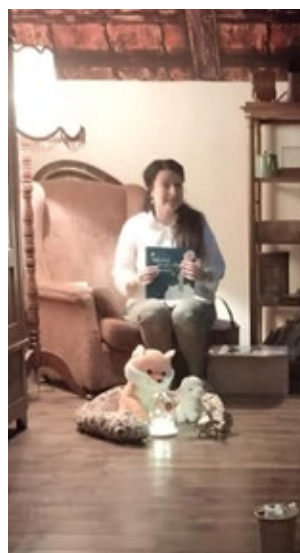
programu *Za dobrodružstvím Malého prince*, určeného především dětskému publiku, který nám umožnil nahlédnout do metod a forem práce kolegů z kroměřížského muzea. Následně jsme si prohlédli stálé expozice: *Poklady staré půdy, Kroměříž v soukolí dějin 1848–1948 a Památník Maxe Švabinského*. Osobně mě velmi zaujala první zmíněná expozice, která představuje velmi nevšední pojetí muzejní prezentace, ale také neobvyklý obsah.

Velké díky patří edukátorce Kateřině Mozgové za ochotu sdílet zkušenosti i nápady. Celé setkání bylo inspirativní a obohacující.

Renata Kremláčková

Foto: Jana Jarošová

Renata Kremláčková

Telčské náměstí od F. M. Nágl

Muzeum v Telči patří k nejstarším na jihozápadní Moravě. Bylo založeno již v roce 1886 a od té doby shromažďuje cenné předměty spojené s významnými osobnostmi a každodenním životem lidí z Telče a okolí. Dnes se v jeho sbírkách nachází přibližně 20 000 exponátů, které nám připomínají bohatou historii tohoto regionu. Sbírka je neustále doplňována a jedním z nových přírůstků minulého roku je obraz zachycující telčské náměstí od malíře Františka Mořice Nágl.

F. M. Nágl, Telč

Po narození dvou dětí, syna Miloslava a dcery Věry, kdy prožíval období naprosté spokojenosti, přišla doba vysídlování Židů. Spolu s rodinou byl deportován do terezínského ghetta. Všichni zahynuli v Osvětimi, syn v roce 1943, ostatní o rok později, kdy odjeli posledním transportem z Terezína.

**před
stavu
jeme**

I když jeho dílo bylo uznáváno již před válkou, největší hodnotu mají obrazy, které byly nalezeny v Terezíně v roce 1950 při rekonstrukci jedné z budov bývalého ghetta. Malíř své práce, celkem 254 obrazů, schoval na půdě jednoho z domů. Soubor těchto obrazů, zejména akvarelů, které dokumentují každodenní život v ghettu, je jedinečný. Nágl maloval v Terezíně interiéry ubikací, zákoutí dvorů i postavy vězňů. Omezující podmínky a technické možnosti ho vedly k úspornému stylu, který zároveň získal expresivní charakter. Část obrazů z této kolekce bude k vidění na výstavě *Trnitá cesta ke svobodě* od 5. dubna do 1. června 2025.

Lenka Brychtová

Obraz byl do sbírek zakoupen a je evidován pod přírůstkovým číslem Te 9/2024, a přestože nese známky opotřebení, na jeho původu to nic nemění. Autor maloval tento obraz z místa, kde dnes stojí pamětní deska připomínající právě tohoto nezapomenutelného malíře. Bylo to právě zde, kde ho v roce 1942 zadrželo Gestapo, když se nacházel za malířským stojanem. Autentičnost obrazu podtrhuje i historická fotografie, na snímku je zachycen samotný autor při práci, jak maluje právě tento obraz, jenž zobrazuje Telč za denního světla. Sluneční paprsky se odrážejí od fasád domů a celé město se zdá být ponořeno do klidu a harmonie. Tato kombinace realismu a jemného impresionistického pohledu na městskou krajinu ukazuje Náglův schopnost nejen zobrazit konkrétní místo, ale i vyjádřit jeho duši, což je klíčovým rysem jeho malířské tvorby. Tento obraz není jen uměleckým dílem, ale i vzácným svědectvím doby, které nám umožňuje nahlédnout do minulosti Telče očima talentovaného a tragicky zesnulého malíře.

Studia Františka Mořice Nágl začala na telčské reálce, následně pokračoval na pražské Uměleckopřemyslové škole. Poté se vydal na Akademii výtvarných umění, kde studoval pod vedením Hanuše Schweigera. Svá studia završil pobýtem ve Vídni, kde ho zastihla válka. Musel narukovat a během boje si vážně zranil rameno. Po uzdravení se mohl vrátit k malování. Jeho otec však toužil, aby se jako jediný syn ujal rodinného statku. Nágl se rozhodl vyhovět, oženil se s houslistkou Vlastou Nettleovou a převzal správu hospodářství. Díky dobré organizaci mu však zůstal čas i na malování. I když se věnoval sedlačení, zůstal především malířem.

F. M. Nágl, při práci na obraze

Občanská věda nám pomáhá

Občanská věda je poměrně nový pojem, který se ovšem velice rychle živí do naší společnosti, a to zejména díky projektům, které ve velké míře využívají online komunikační nástroje. Jistě znáte více takových projektů, například i nejrůznější stránky a skupiny na Facebooku. K zajímavým projektům občanské vědy patří také iNaturalist. To je celosvětová platforma pro vkládání pozorování (fotografií) živočichů a rostlin, na které je možné postavit vlastní projekt a tuto platformu díky API propojit s libovolným webem. Platforma má vlastní aplikaci pro chytré telefony se systémem Android a iPhone, která je přeložena také do češtiny. Využívá ji Kalifornská akademie věd a National Geographic Society.

**bá
dá
me**

Jak asi víte, jedním z mých zoologických zaměření jsou sekáči (Opiliones), úchvatná a významná skupina pavoukovců. Před čtyřmi lety, tedy v roce 2021, byl na facebookové skupině Pavouci a současně i na platformě iNaturalist zveřejněn snímek sekáče *Leiobunum* sp. A z Moravy, který se šíří Evropou, ovšem na území ČR nebyl do té doby pozorován. Během dvou dnů jsem navázal

kontakt s autorem snímků a hned další den jsme se s Klárkou vypravili na místo prvního nálezu. Tam jsme objevili vcelku zajímavou populaci tohoto druhu – informaci o tom jsme podali nejen v odborných člancích a na konferencích, ale také v Museum Factum 4/2021.

V září minulého roku (2024) se v rozmezí dvou dnů v nálezové databázi iNaturalist objevily snímky samců sekáče *Dicranopalpus ramosus* ze dvou našich lokalit, a to z Prahy a Vyškova. Prvního z autorů, který snímek z Prahy (stejně jako všechny své ostatní příspěvky na iNaturalist) uvedl pod nickem „Opičák“, se nepodařilo dopátrat, a tedy autora kontaktovat. Nicméně však následně (za tři dny) jím uvedenou pražskou lokalitu navštívila Klárka a na zdi obklopující Valdštejnskou zahradu opravdu našla, nafotila a pro sbírku Muzea Vysočiny Jihlava odebrala jeden exemplář samce. Ve druhém případě, kdy se jednalo o pozorování samce *Dicranopalpus ramosus* ve Vyškově, byl autorem fotografie stejný amatérský fotograf a přírodomil z Vyškova, o němž jsem psal před

chvilí. Tentokrát jsme nechali pátrání po dalších jedincích na něm, ale až do poloviny prosince, kdy nastala skutečná zima, se nalézt a dokladovat další jedince nepodařilo. Uvidíme, zda se to podaří letos v létě a na podzim. Nález jednotlivých samců na dvou místech České republiky nemusí znamenat existenci lokálních populací, ovšem lze zcela oprávněně očekávat další nálezy tohoto expanzivního druhu u nás s jistotou toho, že *Dicranopalpus ramosus* se brzy stane trvalou součástí české opiliofauny tak, jak se to za posledních pár desítek let stalo již v řadě zemí západní a střední Evropy.

Spolupráce s tímto vyškovským nadšencem a skvělým pozorovatelem, jehož jméno je Martin Vašina, přinesla před pár týdny ještě jeden zajímavý faunistický údaj týkající se sekáčů. Před rokem, konkrétně 3. listopadu 2023, totiž pozoroval a fotograficky dokumentoval jednu samičku sekáče druhu *Amilenus aurantiacus*, a to na stejné lokalitě jako v případě nálezu výše uvedeného *Dicranopalpus ramosus*. Fotografie pověsil opět na portál iNaturalist, ovšem pod nesprávným druhovým jménem, proto jsem si jej již v roce 2023 nevšiml. Teprve tuto zimu si chybné determinace na iNaturalist všimla jedna francouzská kolegyně a zápis opravila. Následně jsem si toho všiml i já, a tak jsem znovu kontaktoval kolegy Martina. Ukázalo se, že zmíněnou lokalitou je opět areál firmy Voest Alpine Profilform s.r.o., na ulici Tovární ve Vyškově. Vyrábí se zde ocelové konstrukce a profily, přičemž většina materiálu pro výrobu se dováží z Rakouska (Judenburg) a Maďarska (Sopron). Nález byl uskutečněn na zdi haly, ve které je materiál přijímán. Je tedy velmi pravděpodobné, že došlo k transferu kamionovou

dopravou z Rakouska či Maďarska, kde se tento druh opravdu vyskytuje. Jedná se tedy o zavlečeného jedince, a ačkoli je to samička, vzhledem k nevhodnosti vyškovského biotopu nelze očekávat izolovanou populaci. Sekáč *Amilenus aurantiacus* je lesní druh středních a vyšších poloh, je spíše vlhkomilný a zimuje v jeskyních, štolách a skalních puklinách. Nicméně nález ve vyškovské továrně je druhým dokladem výskytu na našem území a krásné potvrzení významu občanské vědy.

Text Pavel Bezděčka, foto Klára Bezděčková

Samec sekáče druhu *Dicranopalpus ramosus* na zdi Valdštejnské zahrady v Praze

Z výzkumu – dějiny sklářství na Vysočině

Muzeum Vysočiny Jihlava a Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod již po mnoho let úzce spolupracují na poli výzkumu dějin sklářství na Vysočině, které kdysi tvořilo pozoruhodnou kapitolu řemeslně vysoce kvalifikované výroby. Součástí výzkumu jsou zejména rozsáhlé rešerše archivních pramenů a terénní archeologické průzkumy. Jejich prostřednictvím se podařilo objevit místa několika starobyklých sklářských hutí, jejichž provoz zasahoval období 16.–18. století. Výstupy výzkumu jsou zpracovány soubory archeologických nálezů, rozšiřovaná databáze informací vzešlých z archivních rešerší a také odborné texty, v nichž jsou odborné i laické veřejnosti zpřístupňovány poznatky získané při výzkumu.

Aktuálně zpracovávají odborní pracovníci podrobné dějiny sklárny v Pusté Rybné, která patřila královskému městu Poličce a jejíž přesná poloha byla díky výzkumu zjištěna a zdokumentována. Sklárna byla v provozu nejpозději od přelomu 16. a 17. století až do počátku 18. století a v jejím vedení se vystřídali skelmistři z řad nejvýznamnějších středoevropských sklářských rodů, jako

byli Friedrichové, Preislerové či Schürerové. Mezi jejími výrobky byly například okenní kotoučky, ale také náročnější sklenice a vkusné láhve z čirého, modrého a červeného skla, které byly vyváženy na trhy do Kamenického Šenova, Prahy a Vídně. Studie přinese poznatky o provozu sklárny a jejích pracovnících i na základě rozboru dosud buď zcela nevyužitých, případně pouze z menší části vytěžených archivních pramenů, jako jsou pozemkové knihy, detailně sestavené účetní výkazy z let 1660–1661 či matriky. Nová práce tak výrazně posune dosud jen dílčí znalosti o dějinách této sklárny. Velký význam má rovněž rekonstruování osobních vazeb sklářů na jiné sklárny nejen v českých zemích, ale i v zemích okolních, odkud a kam pustorybenští skláři putovali za účelem provozování svého uměleckého řemesla. Práce na výzkumu dějin sklářství spojuje přístupy hned několika oborů, jako je historie, archeologie, ale nově také materiálová analýza archeologicky podchycených vzorků skla.

Radim Gonda

bá
dá
me

Foto 1: Archeologové při terénním průzkumu (foto: Radim Gonda)

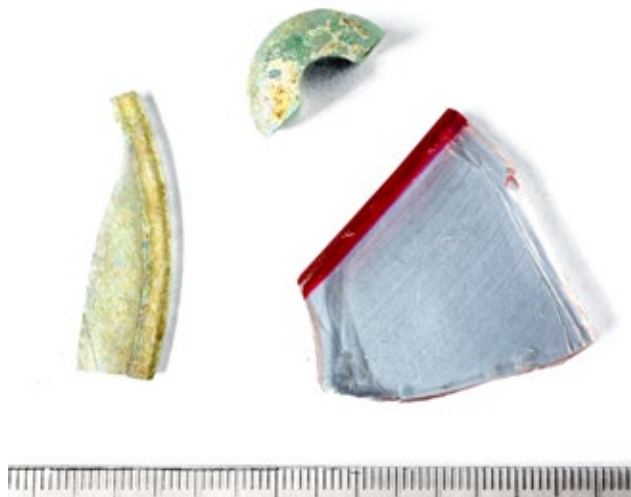

Foto 2: Vzorky nálezů skla z Pusté Rybné (foto: Pavel Rous)

Archeologie v muzeu – část 2.

bá
dá
me

V loňském roce započala rozsáhlá rekonstrukce našeho muzea zaměřená zejména na budovy v jeho zadní části, běžně skryté před zraky veřejnosti. Při této příležitosti jsme si nenechali ujít možnosti podívat se pod povrch zdejších dvorů, chodeb a průjezdů. Byli jsme napjatí, protože pozice obou muzejních domů v čele náměstí představovala ve středověku prestižní adresu. Očekávání se prozatím naplnilo jen zčásti. Dosavadní výsledky výzkumu přinesly zejména dvě zjištění: červený kohout zde kokrhal často a přestavby neměly konce.

Prvním metaforickým obratem je myšlen oheň. Minimálně v prvních desetiletích po obsazení obou parcel sužovaly zdejší obyvatele časté požáry, které po sobě archeologům zanechávají stopy ve formě spáleného dřeva či uhlíků a především do červena vypálené hlíny, která původně sloužila k omazání dřevěných konstrukcí. Takto neslavně skončila např. stavba objevená v průjezdu budovy č.p. 58, kterou však nelze považovat za původní dům, ale

spíše přístavek sloužící k vykonávání řemesla, skladování či chovu domácího zvířectva.

Druhým častým objevem jsou vrstvy hlíny, šterku a kamení původně tvořící geologické podloží vytěžené z různých hloubek země. Na povrch se tento materiál dostal během kopání základů a hloubení sklepení, známého jako katakomby. Přebytkový materiál byl rozhrnut do plochy zejména v prostoru dvorů a průjezdů. Následně takto utužený, zpevněný povrch sloužil lidem jako forma dláždění a rychle se zanášel domovním odpadem a blátem, aby byl opět brzy překryt dalším výkopkem. Touto činností se však terén neúprosně navyšoval, a ačkoliv můžeme sledovat snahu o občasně čištění venkovních ploch, mezi nejnižší a zároveň i nejstarší úroveň z 2. poloviny 13. století (ve které se dokonce podařilo zachytit koleje od projíždějících vozů) a současným dlážděním je rozdíl až 1,5 m.

Text a foto Aleš Hoch

Obr. 1. Shořelá dřevěná konstrukce z přelomu 13. a 14. století objevená v průjezdu č. p. 58.

Obr. 2. Nárůst terénu na dvorku muzea od 2. poloviny 13. století po současnost.

Zaniklý středověký dům v Urbanově

U příležitosti rekonstrukce silničního průtahu a chodníků v Urbanově na Telčsku jsme měli možnost zkoumat pozůstatky po zcela zaniklém středověkém domě, který ve 14. a 15. století stával v blízkosti dnešní ZŠ Urbanov (obr. 1). Movité nálezy získané na místě zaniklého domu až nezvykle nápadně korespondují s první

písemnou zmínkou o obci v brněnských zemských deskách z roku 1355, kdy Štěpán z Březnice a jeho nevlastní syn Hynek Tluksa vložili ves i s farou a Ořechovem Bohuňkovi z Volfířova u Dačic. Datování existence stavby se opírá o nálezy zlomků kuchyňské a stolní keramiky, především o okraje hrnců a části poklic vyro-

bá
dá
me

Obr. 1: Urbanov – místo nálezu.

bených z hlíny s příměsí mleté slídy a vypálených tzv. oxidačním způsobem, tedy za přístupu vzduchu do hrnčířské pece (obr. 2). V početném keramickém souboru najdeme jeden okraj hrnce, jenž byl na vnitřní straně opatřen hnědožlutou glazurou, což bychom ve středověké vesnici nehledali. Glazované keramické nádoby známe ze sídel určených vyšším sociálním vrstvám. Podobné artefakty byly v blízkém okolí nalezeny např. na hradě Štamberk nebo v areálu novoříšského premonstrátského kláštera. K doplnění keramického sortimentu musíme zmínit i fragmenty pohárů, část pánve zvané trojnožka a keramický kahan s charakteristickým okrajem přehnutým směrem dovnitř pro udržení tuku či oleje v nádobce.

Středověká stavba stála pod dnešní školní zahradou a zasahovala až pod stávající chodník (obr. 3). Skládala se z podezdívky tvořené z nasucho kladených kamenů (obr. 4) a dřevěné konstrukce, která byla omazána hlínou – tzv. mazanicí. Dřevo-hliněný

dům zaniknul nejpozději v 15. století s největší pravděpodobností požárem, což dokládají nálezy přepálených kamenů a do tvrda vypálené mazanice (obr. 5). Na hliněném omazu dřevěných stěn se díky tomu také dochovaly stopy po konstrukcích v podobě masivních kuláčů kladených na sebe patrně horizontálním způsobem. Kromě toho jsou na povrchu vypálených mazanic patrné otisky trávy a jiné vegetace, která se nacházela již v surové hlíně před vypálením (obr. 6). Na základě nálezů movitých předmětů můžeme dobu existence stavby odhadnout na 2. polovinu 14. až první polovinu 15. století. Urbanov byl ovšem založen mnohem dříve, patrně již v průběhu 1. poloviny 13. století, což dokládají pozdně románské architektonické prvky dochované v kostele svatého Jana Křtitele a také archeologické nálezy získané u příležitosti odvodnění vnějších stěn kostela v roce 2010.

Text a foto David Zimola

Obr. 2: Fragmenty kuchyňské a stolní keramiky.

Obr. 3: Středověká stavba pod stávajícím chodníkem.

Obr. 4: Kamenná zeď.

Obr. 5: Mazanice s otisky dřevěných konstrukcí.

Obr. 6: Mazanice s otisky travin.

Praktická mineralogie

bá
dá
me

Českým ekvivalentem pro slovo minerál je slovo nerost – a jak z názvu plyne, je to něco, co neroste, co je tedy neživé a s živou přírodou nespojitelné. Kolegy přírodovědce z našeho muzea proto v nedávné minulosti překvapilo, že existují také organické nerosty – tedy nerosty, které řadíme mezi organické sloučeniny a které vznikly díky působení organismů. Paradoxně tak ve skutečnosti české označení „nerost“ označuje i něco, co původně „rostlo“. Ale věřím, že našim obrozencům z 19. století, kdy slovo „nerost“ vzniklo, tuto terminologickou nepřesnost odpustíme. Typickým příkladem organického nerostu je fichtelit – nerost, který vzniká výhradně v rašeliništích, je extrémně vzácný a jednou z mála jeho lokalit u nás je Velký pařezitý rybník u Telče. Organických nerostů je ale samozřejmě mnohem víc a s některými se můžeme setkat na zcela neočekávaných místech.

Na fotografiích zde můžete vidět esteticky výjimečně krásné vyvinuté srostlice tabulkovitých krystalů hydrogenvinanu draselného. Upozorňuji, že označení (zápis) lokality nálezů tohoto přírodního pokladu může být poněkud problematické, protože nemusíme zjistit, kde přesně došlo ke krystalizaci. Může to být vinný sklep, sklad velkoobchodu, prodejna potravin s přemrštěnými cenami, špajz vlastníka láhve či jakékoli jiné místo.

Tato snad poněkud neobvyklá, ale ryze praktická mineralogie nabízí velký prostor i pro další výzkum: bylo by jistě zajímavé a záslužné vědět, v jakém víně tento nerost vzniká a v jakém ne, zda se to liší podle vinařské oblasti, podle roku sklizně, za jakých teplotních podmínek vzniká atd.

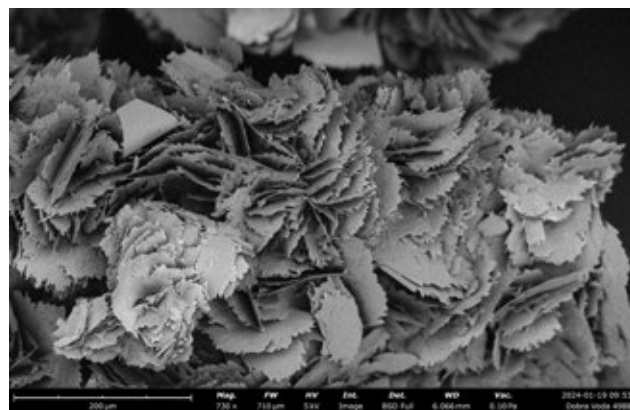
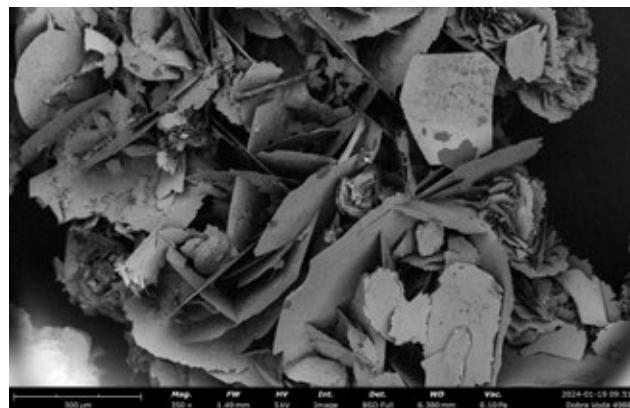
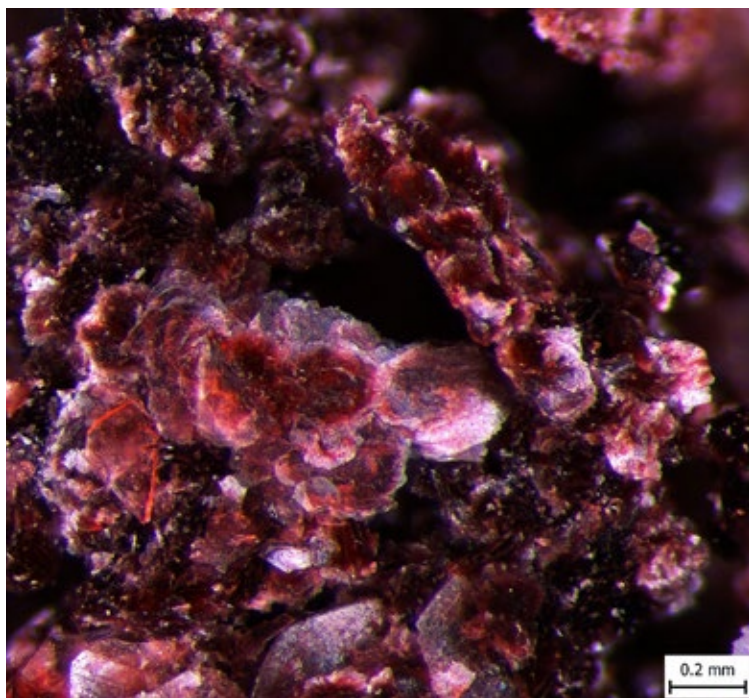
Zároveň by to mohl být výzkum dnes velmi populárního typu – tzv. citizen science (občanský výzkum) – tedy druh výzkumu, do

kterého se může zapojit opravdu každý (v tomto případě ovšem každý zletilý) občan. Pokud se do bádání pustíte, přeji vám dostatek financí pro pořízení kvalitních vzorků i invence pro vlastní výzkum. A nezapomeňte, prosím, že ve vědě i negativní zjištění má svůj velký význam. Úspěšné i neúspěšné pokusy je jistě vhodné opakovat. A také, že věda je dnes záležitost kolektivní a právě tento výzkum si vysloveně žádá o realizaci ve společnosti podobně smýšlejících badatelů.

Je mojí povinností na tomto místě poděkovat amatérskému mineralogovi a kolegovi Pavlu Bezděčkovi za zde prezentovaný vzorek hydrogenvinanu, který nejen přinesl ke studiu a uložení do sbírek, ale dokázal jej i přesně lokalizovat a datovat takto:

1. Původ vína Řecko, Kréta, Meleses, vinařství Domaine Paterianakis
2. Odrůda hroznů Kotsifali
3. Značka vína Melissinos
4. Sklizeň 2015
5. Zakoupeno 2016
6. Místo uložení a krystalizace ČR, Jihlava, Masarykovo nám. 57/58, tmavý a chladný špajz, rozmezí teplot 12–17° C
7. Zkonzumováno 2024
8. Vyhodnoceno jako velmi lahodné

Text a foto Karel Malý

Stěhování zvonice v Křídlech

bá
dá
me

Kuriózní archeologický výzkum jsme prováděli na podzim minulého roku na návsi obce Křídla na Žďársku (obr. 1). Drobná zděná zvonička postavená v roce 1843 totiž částečně zasahovala do stávající vozovky, a proto musela být přesunuta zhruba o 18 m směrem do středu obce. Stavba čtvercové kaple završené zvonici stála na svém místě od 19. století u komunikace procházející vesnicí až do roku 2024. Současná asfaltová silnice se postupně rozšířila až do její těsné blízkosti tak, že se kaple ocitla v krajnici vozovky (obr. 2). Pro přesun objektu použil stavebník „svěrací ka-

zajku“ z dřevěných trámů, které pevně spojil masivními šrouby. Základy kapličky byly podříznuty, vrcholová dřevěná zvonička zakryta a celá stavba ukotvena do jakési železné klece (obr. 3). Pomocí jeřábu byla stavba pomalounku nadzvedávána do vzduchu a my jsme jen trnuli a očekávali brzký rozpad staré cihlové konstrukce (obr. 4). Kvalitní práce našich předků ale vydržela a zhruba za hodinu se podařilo kapli usadit na nové místo, kde pro ní byly v předstihu vybetonovány nové základy (obr. 5–6). Ty staré pak zůstávají skryty pod trávníkem pro budoucí archeology.

Obr. 2: Kaple se zvoničkou z roku 1843.

A stávající archeologický výzkum? Inu dle očekávání byly objeveny železné artefakty jako hřebíky nebo zámek, zlomky keramických a skleněných nádob a kosti hospodářských zvířat. Všechny nálezy lze na základě keramiky datovat do období mladšího novověku, tedy do 17.–19. století. Ačkoliv z archeologického hlediska nebyla akce nijak zvlášť přínosná, přemístění celé historické budovy mělo na Vysočině patrně svou premiéru.

Text a foto David Zimola

Obr. 1: Obec Křídla u Nového Města na Moravě.

Obr. 3: Kaple spoutaná.

Obr. 4: Kaple chycená.

Obr. 5: Kaple levitující.

Obr. 6: Kaple znovu usazená.

bá
dá
me

Zoologické dny 2025

Letos v únoru jsme se jako obvykle zúčastnili největší zoologické konference v České republice, *Zoologických dnů*. Tradiční, už čtyřiapadesáté, setkání proběhlo 13. a 14. února 2025 v místě svého zrodu, v Brně. Pod záštitou předsedkyně AV ČR, prof. Evy Zajímalové jej tentokrát společně organizovaly Ústav biologie obratlovců AV ČR, Ústav botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity a Česká zoologická společnost.

Více než 500 účastníků nejen z České republiky, ale i mnoha dalších koutů světa se sjelo na Masarykovu univerzitu prezentovat výsledky své práce, vyměňovat si zkušenosti, hledat inspiraci. Konference byla zahájena předáním cen a plenární přednáškou věnovanou genetice pěvců. Během obou dnů zaznělo 146 přednášek v 24 sekcích a bylo vystaveno 155 posterů.

Činnost Muzea Vysočiny Jihlava jsme představili ve dvou příspěvcích – přednášce *Kůrovcová kalamita na Vysočině: A co na to lesní mravenci?* (Bezděčková K., Bezděčka P.) a posteru *Splnění očekávání aneb přírůstky naší opiliofauny za posledních 20 let* (P. Bezděčka).

Zdroj: ivb.cz/vyzkum/zoologicke-dny/
Text a foto Klára Bezděčková

Zvěšinec zední aneb ze zimní práce botanika

Leckoho může napadnout otázka, co vlastně dělají muzejní botanici v zimě, když příroda „spí a nic neroste“. A mnozí budou překvapeni odpovědí: „monitorují, co se kde přírodě vyskytuje a roste“. Tím nejsou ale míněny nejružnější druhy dřevin, ať už listnatých nebo jehličnatých, nebo různé druhy mechorostů. V naší květeně je totiž schopno vytrvat nemálo druhů bylin ve stále zeleném a určitém stavu i přes zimní období. Obzvláště v posledních letech, kdy jsou zimy mírnější, bez delšího období silnějších mrazů či výraznější déle trvající sněhové pokrývky. Poměrně dobře známé jsou některé druhy kapradin, například osladič obecný (*Polypodium vulgare*), sleziník routička (*Asplenium ruta-muraria*), sleziník červený (*Asplenium trichomanes*) či sleziník severní (*Asplenium septentrionale*). Tyto druhy v přírodě osidlují původně různé skalní útvary. Poměrně dobře se jim ale také daří na městských hradbách a různých člověkem vytvořených kamenných zídkách. A nebývají tam zcela sami. Tu a tam se spolu s nimi

vyskytuje jeden méně nápadný utečenec z okrasných zahrádek a uměle zakládaných skalek. Tím uprchlíkem je zvěšinec zední (*Cymbalaria muralis*).

Zvěšinec zední je drobnější většinou vytrvalá bylina s plazivou lodyhou a dlouze řapíkatými ledvinovitými listy s laločnatým okrajem. Jeho výrazné jednotlivé květy mají obvykle fialovou barvu, koruna je nápadně dvoupyská se dvěma menšími horními a třemi většími dolními cípy a nápadnou ostruhou. Podle nového molekulárního systému je řazen pro mnohé překvapivě do čeledi jitrocelovité (*Plantaginaceae*), i když naše domácí druhy jitrocelů ani zdánlivě nepřipomíná. Původně se vyskytoval v jižních Alpách, pohoří střední a jižní Itálie, Sicílie a Dinaridech. Pro jeho atraktivní vzhled se začal pěstovat jako okrasná rostlina a od středověku po současnost postupně zplaňoval. Dnes ho můžeme najít téměř po celé Evropě, kde poměrně úspěšně zdomácněl.

Zvěšinec roste často na zdech, kde s oblibou vyhledává spáry s vápnitým tmelem, proto ho můžeme častěji najít na hradních zříceninách, městských hradbách, starých vesnických zídkách, u zámků, kostelů, klášterů nebo starých mlýnů. Úspěšně osidluje i kamenné zpevněné okraje řek nebo potoků. Dobře se mu daří na světle i v polostínu, ne však na vyprahlých stanovištích. Výskyty jsou víceméně nahodilé podle místa jeho původního pěstování. Nejstarší nález tohoto druhu na území České republiky uvádí významný archeobotanik Emanuel Opravil ve výsledcích svého vý-

Obr. 1: Foto Daniel Atha (zdroj: iNaturalist, Wikimedia commons).

Obr. 2: Foto Kamila Juříčková.

zkumu z území Opavy, mezi makrozbytky datovanými z přelomu 13. a 14. století. Další prokazatelné údaje, doložené herbářovými položkami, se začínají častěji objevovat od počátku 19. století.

Na území Kraje Vysočina jsou známy údaje například z Třebíče, Náměště nad Oslavou, Velkého Meziříčí, Pernštejna, Nedvědice, Krucemburku, Třeště, Bítovčic, Polné, Golčova Jeníkova a v neposlední řadě z města Jihlavy, odkud je druh zaznamenán z městských hradeb za kostelem sv. Jakuba a nedalekých bezejmenných skalek v údolí Jihlávky pod hradbami. A právě zde byla letošní zimu objevena nová mikrolokalita na nedávno postavené kamené zídce naproti areálu zoologické zahrady.

Zvěšinec zední se již úspěšně začlenil do naší přírody a projevil svůj potenciál se šířit a využít místní nabízené podmínky ve svůj prospěch. Na druhou stranu se jedná o růstově drobnou, spíše pomalu se šířící rostlinu, která obývá specifickější stanoviště a má speciálnější nároky. Zatím se tedy nejeví, i podle jeho dosavadních nálezů, že by byl tento nepůvodní druh nějakou vážnější hrozbou pro místní středoevropské ekosystémy. Je to spíše taková zajímavost, která ale určitě stojí za povšimnutí a dokumentaci tak, abychom zanechali následujícím generacím nejen přírodovědců informace o stavu a vývoji krajiny dnešní doby.

Kamila Juříčková

RNDr. Ivan Růžička oslavil 85 let

Dalo by se říci, že to bylo nedávno, kdy emeritní botanik našeho muzea RNDr. Ivan Růžička oslavil významné životní jubileum, rok se sešel s rokem a před Vánocemi oslavil své již osmdesáté páté narozeniny.

Narodil se 22. prosince 1939 v Olšanech na Vyškovsku. Po absolvování základní a střední školy pokračovalo jeho vzdělávání od roku 1956 na Masarykově univerzitě v Brně (v roce 1960 z politických důvodů přejmenované na Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně v Brně). Studium na univerzitě ukončil v roce 1961 státními zkouškami a obhajobou diplomové práce z oboru bryologie (vědy zabývající se mechorosty), ve které se věnoval morfologii a taxonomii československých druhů čeledi *Aulacomniaceae* (klamonožkovité). V témže roce, přesně 25. září, nastoupil do našeho muzea na pozici samostatný odborný pracovník – botanik. Ve studiu mechorostů pokračoval nadále i v rámci doktorské práce, kterou v roce 1967 úspěšně obhájil, a po složení rigorózní zkoušky na domovské univerzitě a získání titulu doktora přírodních věd (RNDr.). Následně byl přijat ke studiu externí aspirantury na Geografickém ústavu ČSAV v Brně, v roce 1969 v období rané normalizace však bylo tohle studium zrušeno.

Kromě odborné botanické činnosti byl Ivan Růžička i dvakrát pověřen funkcí dočasného ředitele Muzea Vysočiny, a sice od ledna 1970 do srpna 1971 a poté ještě od září 1992 do března 1993. Od dubna 1984 až do konce roku 2000 plnil i roli vedoucího přírodovědného oddělení.

RNDr. Ivan Růžička v našem muzeu pracoval úctyhodných čtyřicet let. Při jeho nástupu na post botanika vlastnilo muzeum z botanických sběrů pouze herbář statkáře Felixe Schwarzele z Baštínova u Havlíčkova Brodu a herbář městského rady a advokáta Edmunda Prusíka, které byly na sklonku 19. století darovány městem Jihlava. Začal tedy budovat herbářovou sbírku

úplně nově a velice dobře k tomu využil v té době nejvhodnější známé postupy a zkušenosti z jiných sbírek. Stěžejní myšlenkou bylo uspořádat herbář systematicky podle rodů. Za dobu svého působení zde vybudoval herbářovou sbírku, která dnes čítá úctyhodných ca 43 000 kusů herbářových položek. Téměř polovinu představují jeho sběry, dokládající převážně stav a vývoj květeny Českomoravské vrchoviny ve 2. polovině 20. století, s důrazem na mokřadní a rašelinistní společenstva. Významným dílem se tak zasloužil o floristický výzkum regionu. Svými sběry a výzkumem tak mnohdy podchytil přírodovědně cenné lokality na poslední chvíli těsně před jejich zničením za účelem nesmyslných rekultivací pro zemědělské využití a zanechal tak nedocenitelná svědectví pro nadcházející generaci přírodovědců. Kromě toho založil i floristickou databanku z regionu Českomoravské vrchoviny v kartotéčném podobě a následně s příchodem moderních technologií pokračoval v jejím rozšiřování v podobě digitální. Významně se jako spoluautor podílel na tvorbě stálých přírodovědných expozic v muzeu včetně libret a scénářů, rozvinul a realizoval novou speciální metodu preparace rostlin do plexiskla k expozičním účelům. Organizačně působil i mimo muzeum, kdy v letech 1990 až 1999 zastával post předsedy oborové komise botaniků Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií. Zároveň je dlouholetým členem České botanické společnosti.

Neméně důležitá je publikační činnost jubilanta. Během své botanické kariéry napsal přes padesát odborných prací a kolem sto třiceti popularizačních článků, většinou s regionální tematikou. Kompletní bibliografie byla publikována v periodiku *Acta rerum naturalium* (Bezděčka 2019). Výsledky jeho bohaté botanické činnosti položily zároveň jeden z významných základů při tvorbě Červené knihy květeny Vysočiny.

A co říci závěrem? Určitě je obdivuhodné, jak stále sleduje botanické dění. A rozhodně stojí za vyzdvihnutí jeho rady a podněty, doprovázené laskavostí a jemným humorem, které jsou pro naši mladší botanickou generaci nedocenitelné zrovna tak jako jeho muzejní vzpomínky a další historické informace pro všechny ostatní muzejníky. Nejen proto mu patří naše velké díky a gratulace!

Kamila Juříčková

rů
né

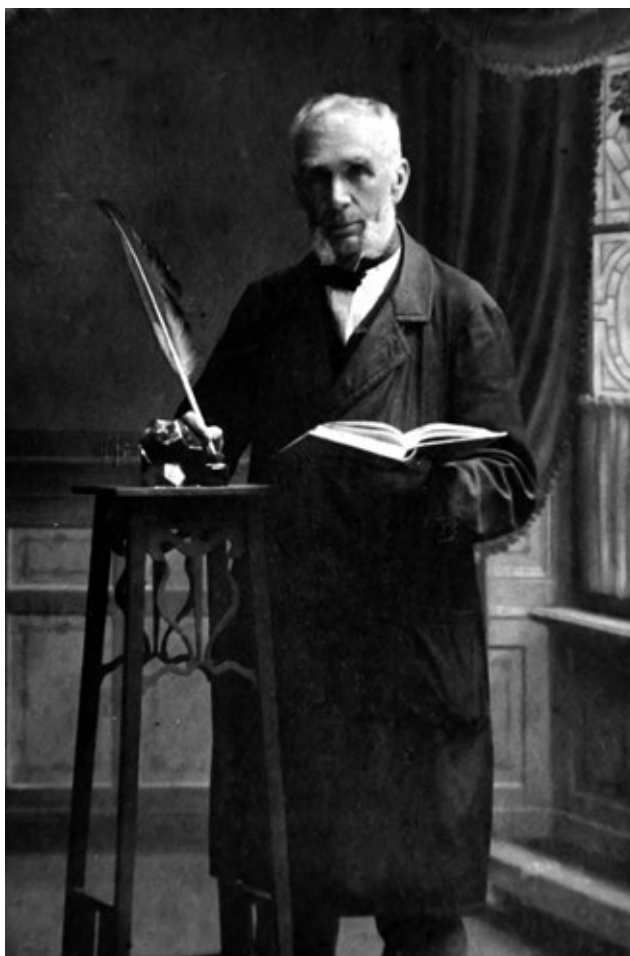
Fotografie historicky první herbářové položky Ivana Růžičky z 5. 10. 1961, od tohoto termínu se datuje zahájení odborného systematického vedení botanické podsbírk.

Cimrman nebyl první

I když se to netýká přímo našeho muzea ani našeho blízkého regionu, i tak bych se rád podělil o informace o velice zajímavém muži.

Během studia na pražské střední škole jsme se dostali na bramborovu brigádu do malé vesničky Metánov poblíž Kamenice nad Lipou. Ubytovali nás v místní malé škole. Pražští rozverní studenti zřejmě ale byli na místní poklidné prostředí příliš velké sousto, napřesrok a již ani nikdy jindy se brigáda neopakovala.

Na dnes již bývalou školu v Metánově jsem opět narazil nedávno, když jsem tudy projížděl na kole. V hlavě jsem měl zasunutou vzpomínku na článek o místní velice zajímavé osobnosti. Navíc jsem na budově bývalé školy zahlédl pamětní desku věnovanou Jakubu Hronovi. Začal jsem hledat a dostal se k informaci, že ve škole je malé muzeum Kabinet profesora Hrona. Když jsem se o Hronovi poprvé dozvěděl, ihned jsem si připomněl jeho vybájeného „kolegu“ Járu Cimrmana. Nakonec i jeho autoři přiznali, že Hron byl jedním ze zdrojů inspirace.

Obr. 1: Jakub Hron Metánovský (Foto Tomáš Blažek)

Místní rodák Jakub Hron, později zvaný Metánovský, se narodil 4. června 1840 jako šestý syn do rodiny sedláka a posledního metánovského rychtáře. Studoval gymnázium v Českých Budějovicích a v Jindřichově Hradci, kde odmaturoval. Rodiče neměli moc peněz, ale obec mu vystavila tzv. list chudoby, na jehož základě mohl Hron pokračovat v dalším studiu. Nejprve studoval tři roky matematiku a fyziku v Praze a poté dva roky ve Vídni, kde v roce 1870 dosáhl učitelské aproby pro nižší gymnázia.

Od roku 1871 působil Jakub Hron víc než čtvrtstoletí jako učitel na gymnáziu v Hradci Králové. V oblíbě měl pojmenovávat věci jinými, originálními slovy. Nahrazoval vžitá cizí slova doslovnými a vytvářel originální novotvary. To bylo v mnoha případech kontraproduktivní, protože mu nikdo nerozuměl. Studenti podle něj byli „bažáci“, protože baží po vzdělání, učitel byl „zpyták“, protože zkouší žáka, čili zpytuje. Žákům sice výuku obohatil, ale jeho výra-

zy zcela znemožňovaly pochopení vykládaného učiva. V hodinách fyziky používal termíny jako bezdílát (atom), nedrob (molekula), mluno (elektrina) či háma (hmota), v hodinách geometrie pravil, že kosáty jsou ruťáty složené z kosorut a jejich tvar není tedy tak omezen jako u kolomátů.

Jeho pedagogickou kariéru ukončil konflikt se školním inspektorem. Když inspektor začal klást studentům otázky, Hron rozhořčeně prohlásil: „Když žáky zkouší pozorovák, nemusí tady být zpyták.“ Nakonec se zemský inspektor při hodnocení ve sborovně otázal, kdo z vyučujících má nějaký dotaz či přání. Profesor Hron řekl:

„Přání bychom měli jediné. Chtěli bychom být všichni tak moudří a chytří, jako je sám pan císařský královský zemský, školporozovák.“ Krátce nato byl Hron penzionován a stal se pouhým výslužníkem.

Z Hradce Králové Jakub Hron odjel do Prahy, kde roku 1901, ve svých jednašedesáti letech, začal studovat medicínu. Pro své netradiční oblékání, mluvu, chování i názory byl velice populární a mezi ostatními studenty přes značný věkový rozdíl velmi oblíben. Vystudoval několik semestrů, ale myšlenka, že by tento starý podivín měl léčit lidi, dovedla profesory k tomu, že studenta Hrona vyhodili z patologické anatomie a tím jeho studia ukončili. Vedení lékařské fakulty navíc nemělo pochopení ani pro Hronovy vynálezy a zlepšováky, jako byla např. narkóza hudbou. V té době se o Hrona zajímali i kolegové psychiatři, jeho osobnost je opravdu fascinovala.

Hron se však touhy po vzdělání nevzdal a přihlásil se na právnickou fakultu. Ani tu však nedokončil a v roce 1910 se ve svých sedmdesáti letech vrátil zpět do rodného Metánova.

Bydlel v bývalé hospodě, žil velmi asketicky. Své spisy psal v dřevěné bedně, ve které se sám kladkostrojem vytáhl ke stropu. Tam ho nikdo nerušil a bylo tam i tepleji. V místnosti měl také gauč (hovník) určený ke spánku a k hovnění si. Pod stolem měl dvě dřevěné bedničky coby bačkory.

Intenzivně pokračoval v bádání a vynalézání. O rozmachu jeho mysli svědčí úctyhodné dílo, např. Objev a popis dvojpravidelných hranatin, Nová určba odlehlot oběžnicových ode Sluna s přípojkami, Čujba i jsoucno prostora, Skutky lidské čili jeden tisíc špatnot žijby a konby lidské a dva díly Libomudravny, v níž se mimo jiné zabýval rozpravou vesmíra. Velmi zajímavý byl jistě i vědecký spis Tři záhady měřicko-početné rozřešené ku popisu přírodojevů obecných, a sice: 1. Záhada o kulích, 2. O mezerách, 3. O těsné výplni.

Nosil tzv. blátoměrné boty, což byla dřevěná obuv ve tvaru cihly s vysokou podrážkou, jejíž výšku Hron stanovil podle průměrné výšky bláta v Hradci Králové a v Praze. Na hlavě měl zašpičatělý

Obr. 2: Buňat nekotitelný (zdroj facebook.com/profile.php?id=100069981784529; bele.rajce.net)

klobouk, tzv. pohlavní pokrytec zvaný „hronoid“, který byl opatřen okapem odvádějícím dešťovou vodu a také ventilem, který vyrovnával působení atmosférického tlaku na hlavu majitele.

Ještě v Hradci Králové sestrojil fiditelný „slonový balón“, který měl čtyři nohy pro měkčí přistání a vzduchoplavec seděl po vzoru maharádžů v koši na hřbetu balónu. Balón se ale bohužel nikdy nevznese.

Jedním z mnoha vynálezů byl bezkolejný vozohyb, který si nechal patentovat ve Vídni. Měl před sebe klást koleje a po jejich přejetí je zase vyzvednout. K jeho realizaci se ale bohužel nenašel výrobce. Dalším vynálezem byl např. dutý drát (mlunovod), ve kterém se „mluno“ (elektřina) bude šířit rychleji a bez odporu, který mu klade měď. Převážná většina vynálezů nenašla uplatnění, ať už to byla úprava fekálií do krychlí, oktávová ladička či ponorka ryba – loď nebo letoun ryba – pták. Z náčrtku letounu (vzducha-da) je zřejmé, že se měl pohybovat pomocí pohybu ocasu ryby do stran a pomocí ocasu ptáka nahoru a dolů. K dokonalosti byl doveden připojením pérových nohou, které měly zajistit měkké přistání.

Jeho nejznámějším a asi i jediným vyráběným vynálezem se stal kalamář složený ze dvou propojených nádob, patentovaný v roce 1892. Hron jej pojmenoval buňat nekotitelný. Princip kalamáře vycházel z působení atmosférického tlaku na kapaliny, tvořily jej dvě vzájemně propojené nádoby. Buňat se prodával za jednu zlatku, také na pražské Národopisné výstavě v roce 1895 jej nabízel Hron ve svém stánku. Spokojený vynálezce sepsal „Sto dobrých vlastností buňata nejlepšího, petulátého, platonického, trojate sebesamařidivého, inkustolepšivého a pohodlnatého“. Připsal ale i jednu nepříjemnost: „Kdo nemá v hlavě, tomu z buňatu nevěle se do hlavy, nýbrž jenom do pera“. Buňat byl někdy nevyzpytatelný. Používal ho i Karel Čapek, který ho dostal od svého otce. Jeho budoucí švagr, novinář Karel Scheinpflug, Čap-

ka navštěvoval v jeho bytě v Říčné ulici 11 v Praze. „Ať už to bylo teplem, či změnou atmosférického tlaku, vzduchovou bublinou nebo z nějakého nevyzpytatelného důvodu, kalamář se občas proměňoval v cosi na způsob sopky a zničehonic stříkal inkoust po celém pokoji. Čapek zpočátku podezíral posluhovačku, ale když však jednou začal buňat Čapkovi chrlit inkoust do obličeje a po stěnách, tak buňat vyhodil,“ líčil Scheinpflug.

Jakub Hron se velmi rád procházel po okolí Metánova, absolvoval i dlouhé vycházky. Rozmlouval s venkovany a za zdržení od práce jim nabízel peníze. I když měl malou penzi, kupoval si odborné knihy a věnoval hodně peněz na vydávání svých děl.

Na procházky se vydával se žebříkem. Když ho začaly bolet nohy, vyšplhal se do větví blízkého stromu, hleděl do jihočeské krajiny a libomudroval.

Ačkoliv si Jakub Hron naplánoval, že se dožije stovky, zemřel 29. dubna 1921 ve věku osmdesáti let na následky nachlazení. Je pochován v nedalekém Častově.

Podivínský Jakub Hron byl málem zapomenut i v rodné vsi. Počátkem 90. let ale pražští vysokoškolští studenti založili Osvětový spolek Jakuba Hrona a o pět let později umístili na metánovskou školu Hronovu pamětní desku. V roce 2007 bylo otevřeno již výše jmenované muzeum Kabinet profesora Hrona jako připomenutí místního rodáka, pedagoga, filantropa, matematika, filozofa, lingvisty, básníka, přírodovědce a vynálezce. Do muzea lze zavítat denně, vždy ale po telefonické domluvě.

A já jsem si až po létech uvědomil, že mluva mého strýce, narozeného v nedalekých Počátkách, byla pravděpodobně ovlivněna tímto myslitelem. Dříve mi připadaly zvláštní výrazy jako např. krytohlav nebo nosočistoplena, ale dnes už vím, odkud vítr vá.

Martin Kos

Krabí mlhovina M1

Celý příběh začíná v roce 1054. Tehdy kdesi hluboko ve vesmíru – ve vzdálenosti asi 6500 světelných let směrem do souhvězdí Býka – umírala hvězda s hmotností možná až 11krát větší než má naše Slunce. Takto velké hvězdy svůj život končí mohutným výbuchem, kterému astronomové říkají výbuch v supernově. Tento výbuch byl tak silný, že byl ze Země pozorovatelný i na denní obloze. Jasnost vybuchující hvězdy byla tak vysoká, že po dobu několika měsíců se tento hvězdný výbuch stal po Slunci a Měsíci třetím nejjasnějším objektem oblohy. Kromě astrofyzikálních modelů o tom svědčí i záznamy pocházející od čínských a arabských astronomů.

680 let po výše popsané události, v roce 1731, anglický lékař a amatérský astronom Jahn Bevis na své soukromé observatoři Stock Newington v severním Londýně objevil na místě záhadného výbuchu mlhavý objekt. Nezávisle na něm tentýž objekt následně při pozorování jasné komety v roce 1758 objevil i slavný francouzský astronom Charles Messier.

Současné poznatky hovoří o tom, že emisní mlhovina dnes označovaná jako M1, případně Taurus A je skutečným pozůstatkem po výbuchu supernovy z roku 1054. V centru mlhoviny byl v roce 1968 objeven pulsar, resp. superhmotný pozůstatek po jádře původní hvězdy (tzv. neutronová hvězda), jejíž průměr je odhadován na maximálně 30 kilometrů, která rotuje rychlostí více než 30krát za

sekundu a uvolňuje široké spektrum elektromagnetického záření. Samotná mlhovina má nyní průměr asi 11 světelných let. S ohledem na skutečnost, že současná mlhovina je dozvukem výbuchu supernovy, s každou sekundou se průměr mlhoviny zvětšuje asi o 1500 km.

Snímek mlhoviny M1, mezi astronomy též známé jako Krabí mlhovina, na konci letošního ledna pořídil Kryštof Macek z Jihlavské astronomické společnosti za použití katadioptrického dalekohledu NexStar Evolution 9.25" (s průměrem objektivu 235 mm a ohniskovou vzdáleností 2350 mm). Expozice v součtu zabrala asi 8 hodin.

Text Miloš Podařil, foto: Kryštof Macek

Pták roku 2025

Nositelem čestného titulu *Pták roku*, který každoročně uděluje Česká společnost ornitologická, je letos konipas horský (*Motacilla cinerea*). Život tohoto pestrobarevného ptáčka je spjatý s vodou a jeho vyzvednutím na pomyslný piedestal chtěli ornitologové upozornit nejen na méně známý druh živočicha, ale také na význam vodních toků pro naši přírodu a lidskou společnost.

růz
né

Konipas horský je pěvec velký asi jako vrabec domácí, avšak podstatně štíhlejší. Má popelavě šedá záda, žlutou spodinu těla a úzký, nápadně dlouhý ocásek, jímž neustále kmitá. Proto si vysloužil řadu lidových pojmenování, například třasořítka, třasprdelka či cacorka.

Jeho oficiální české jméno ovšem poukazuje na to, že se vyskytuje především ve vyšších polohách. Pokud ale najde vhodné prostředí, může žít i v nížinách. Loví zejména hmyz a další bezobratlé, někdy si zpestří jídelníček rybím potěrem nebo pulci.

Většina české populace konipasů horských přežívá zimu ve Středomoří, její malá část však zůstává doma celoročně. Ze zimovišť se naši ptáci vrací v druhé polovině března. Hnízdí v blízkosti vody, v různých přirozených i umělých polodutinách a štěrbinách, přibližně dva metry nad zemí nebo vodní hladinou. První snůška obvykle přichází v polovině dubna, druhá v polovině května, výjimečně se může dostavit i snůška třetí.

Konipas horský je u nás poměrně běžný, v Kraji Vysočina hnízdí prakticky na celém území. Ve sbírkách jihlavského muzea máme uloženy exempláře z Rantířova, Havlíčkova Brodu, Pavlova u Ledče nad Sázavou a Boskovštejna na Znojemsku. I přes relativní hojnost je konipas horský ohrožen, zejména necitlivými zásahy do vodních toků, změnami klimatu i šířením některých nepůvodních druhů organismů.

Foto: Juan Emilio (Wikimedia commons)

Zdroje: birdlife.cz, prirodivysociny.cz, databáze MVJ
Klára Bezděčková

Rostlina roku 2025 trochu netradičně

Česká botanická společnost každý rok vyhláší rostlinu roku. Cílem takového počínu je upozornit především na ohrožené druhy květeny České republiky a seznámit širší veřejnost s jejich biologií, ekologií a případně s jejich ochranou. Vítáno je rovněž zapojení veřejnosti do mapování těchto druhů, které může přinést nové zajímavé a důležité údaje pro odborníky, profesionální ochránce přírody nebo zemědělce. Letošní rok je však poněkud

netradiční, jelikož rostlinou roku 2025 byl vyhlášen starček úzkolistý (*Senecio inaequidens*), invazní druh pocházející z Jižní Afriky. Na území České republiky byl poprvé zaznamenán koncem 90. let minulého století v Děčíně. Do Evropy se však dostal omylem už o sto let dříve, kdy ho neúmyslně s ovčí vlnou dopravili obchodníci na území Německa. Nyní je rozšiřován především převážněm šterkem nebo zeminou. A jak už to u nepůvodních druhů bývá,

Foto: Milan Chytrý (zdroj: Česká botanická společnost)

Foto: Petr Koutecký (zdroj: Česká botanická společnost)

v novém prostředí se zavlečení dokáží šířit mnohdy poměrně rychle a snadno a začleňovat do původních ekosystémů nebo je i zcela měnit.

Starček úzkolistý je druh z dobře známé čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*), vytváří většinou půl metru vysoký polokeř bylinného vzhledu, stonky má bohatě větvené, listy úzké čárkovité, většinou 5 cm dlouhé a obvykle celokrajné. Nápadný je, jak už to u rodu starček bývá, svými žlutě kvetoucími úbory uspořádanými v bohatém chocholíku. I když ve své jihoafrické domovině roste na horských loukách, pastvinách i v korytech přechodně tekoucích vodních toků ve vyšších nadmořských výškách (1400–2850 m), ve střední Evropě se nejčastěji vyskytuje na skládkách a rumišťích, často podél komunikací všeho druhu, zejména silnic, dálnic a železničních tratí. Obvykle kvete od června až do října a je si tedy schopen zajistit pro rychlé šíření dostatečné množství semen – hustě chlupatých nažek. Vzhledem k dosavadnímu rychlému šíření v západní Evropě lze očekávat, že se může v brzké době objevit na celé řadě nových lokalit. Nejen že má starček úzkolistý schopnost rychle se šířit a snadno se přizpůsobovat novým podmínkám, poměrně často vytváří rozsáhlé jednodruhové porosty, které vytlačují původní druhy. Navíc obsahuje toxické pyrolizidinové

alkaloidy, které mohou ohrozit volně se pasoucí zvířata a dokonce i kontaminovat mléko nebo med. Starček úzkolistý tedy může ohrožovat nejen ekosystémy, ale také zdraví hospodářských zvířat i lidí. A pokud se úspěšně rozroste na přírodních stanovištích, může představovat nemalý problém.

Starček úzkolistý byl na Českomoravské vrchovině už také zaznamenán, kde se postupně šíří podél dálnice D1. První nálezy pocházejí z roku 2014 z úseků katastrů obcí Jablonov a Petraveč. Od té doby postupně přibývají další lokality v okolí Velké Bíteše, Velkého Meziříčí, Měřina, Humpolce, ale i Jihlavy, kde byl nalezen na exitu Větrný Jeníkov.

Česká botanická společnost proto vydává výzvu veřejnosti, aby pomohla mapovat výskyt tohoto invazního druhu, například prostřednictvím aplikace iNaturalist.org. Více informací o „Rostlině roku“ a s ní souvisejících plánovaných akcí je k nalezení na webových stránkách České botanické společnosti (botanospol.cz/cs/rostlina_roku). Zároveň je možné podezřelé nálezy sdělovat nebo konzultovat v podobě fotografií nebo lépe herbariových položek na Přírodovědném oddělení v Muzeu Vysočiny Jihlava.

Kamila Juříčková

Publikační činnost pracovníků muzea za rok 2024

V následujícím přehledu jsou shromážděny odborné a populárně naučné práce zaměstnanců našeho muzea (včetně všech příspěvků do *Museum Factum*) publikované v roce 2024.

Sestavil Pavel Bezděčka

Bezděčka P. 2024: Mravenci – významná složka edafonu. – In: Holý K. (Ed.): *Blano-křídli v českých zemích a na Slovensku*, 18. ročník. Sborník abstraktů z konference 13.–16. 6. 2024, Karlštejn. Vydal Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i., 14 pp.

Bezděčka P. 2024: Kolem středu. – *Museum Factum* 14, 1: 3.

Bezděčka P. 2024: ...MEZI... – *Museum Factum* 14, 1: 5.

Bezděčka P. 2024: Toulky Moravským Toskánskem. – *Museum Factum* 14, 1: 5.

Bezděčka P. 2024: Výsledky dětské výtvarné soutěže Malý ateliér 2023. – *Museum Factum* 14, 1: 8–9.

Bezděčka P. 2024: Pojednání o hbitěnce. – *Museum Factum* 14, 1: 15–16.

Bezděčka P. 2024: Publikační činnost pracovníků muzea za rok 2023. – *Museum Factum* 14, 1: 26–27.

Bezděčka P. 2024: Blíž, než se zdá. – *Museum Factum* 14, 2: 4.

Bezděčka P. 2024: Komentovaný život hmyzu. – *Museum Factum* 14, 2: 5.

Bezděčka P. 2024: Život je sen. – *Museum Factum* 14, 3: 3.

Bezděčka P. 2024: Malý ateliér – připomínka. – *Museum Factum* 14, 3: 4.

Bezděčka P. 2024: *Photographia Natura* – připomínka. – *Museum Factum* 14, 3: 5.

Bezděčka P. 2024: Jak je to se sršní asijskou. – *Museum Factum* 14, 3: 23.

Bezděčka P. 2024: Kouzelné objektivy. – *Museum Factum* 14, 4: 3.

Bezděčka P. 2024: Nový ročník tradiční fotosoutěže *Photographia Natura*. – *Museum Factum* 14, 4: 3.

Bezděčka P. 2024: Výsledky fotosoutěže *Photographia Natura* 2024. – *Museum Factum* 14, 4: 8.

Bezděčka P. 2024: O chlebu svatojánském. – *Museum Factum* 14, 4: 20.

Bezděčka P. 2024: O jmelí – daru nebes. – *Museum Factum* 14, 4: 22.

Bezděčka P. & Bezděčková K. 2024: First records of the expansive harvestman *Dicranopalpus ramosus* (Arachnida: Opiliones) in the Czech Republic. První nálezy expanzivního sekáče *Dicranopalpus ramosus* (Arachnida: Opiliones) v České republice. – *Acta rerum naturalium* 30: 9–12.

Bezděčka P. & Vašina M. 2024: Zajímavé nálezy sekáčů aneb jak občanská věda pomáhá našim opilionologům. Interesting finds of harvestmen or how citizen science helps our opilionologists. – *Pavouk* 57: 16–17.

Bezděčková K. 2024: Mezinárodní den žen a dívek ve vědě. – *Museum Factum* 14, 1: 12.

Bezděčková K. 2024: Objevy z myrmekologických sbírek. – *Museum Factum* 14, 1: 16.

Bezděčková K. 2024: Zoologické dny 2024. – *Museum Factum* 14, 1: 17.

Bezděčková K. 2024: Slavonické kolovium – Na kameni kámen. – *Museum Factum* 14, 2: 8.

Bezděčková K. 2024: Přírodovědné dění na pobočkách. – *Museum Factum* 14, 2: 9.

Bezděčková K. 2024: *Blano-křídli v českých zemích a na Slovensku*. – *Museum Factum* 14, 2: 15.

Bezděčková K. 2024: Jak jsme studovali mravenčí chutě. – *Museum Factum* 14, 2: 15.

Bezděčková K. 2024: *Musaionfilm* 2024. – *Museum Factum* 14, 2: 17.

Bezděčková K. 2024: Noc vědců. – *Museum Factum* 14, 3: 5.

Bezděčková K. 2024: Na návštěvě pod Janštejnem. – *Museum Factum* 14, 3: 6.

Bezděčková K. 2024: Tam v Opicích horách. – *Museum Factum* 14, 3: 9.

Bezděčková K. 2024: Věda fotogenická. – *Museum Factum* 14, 3: 12.

Bezděčková K. 2024: Jak to chodí v mraveništi. – *Museum Factum* 14, 3: 13.

Bezděčková K. 2024: Zoologický seminář Asociace muzeí a galerií České republiky 2024. – *Museum Factum* 14, 3: 18–19.

Bezděčková K. 2024: Ohlédnutí za Science café Jihlava 2024. – *Museum Factum* 14, 4: 6.

Bezděčková K. 2024: Vzácná návštěva. – *Museum Factum* 14, 4: 20.

Bezděčková K. 2024: Mezinárodní festival dokumentárních filmů – zážitek i pro přírodovědce. – *Museum Factum* 14, 4: 22.

Bezděčková K. & Bezděčka P. 2022 [2024]: Další se ukáže, jak doufám: Gregor Johan Mendel Očima myrmekologů. As to the rest, I hope time will tell: Gregor Johan Mendel through the eyes of myrmecologists. – In: Kreuzziger M., Mikuláščík M. (Eds): *gGeEnn. Mendel is...an artist. Dům umění města Brna*, 189 pp.

Bezděčková K. & Bezděčka P. 2024: First record of *Formica fusca* (Hymenoptera: Formicidae) from Crete. První nálezy *Formica fusca* (Hymenoptera: Formicidae) na Krétě. – *Acta rerum naturalium* 30: 19–22.

růz
né

- Bezděčková K. & Bezděčka P. 2024: Překvapení v rákosině: požár odhalil nečekanou abundanci hnízd mravenců. – In Drozd P., Ožana S., Bryja J. (Eds.): Zoologické dny Ostrava 2024. Sborník abstraktů z konference 8.–9. února 2024, 277 pp.
- Bezděčková K., Bezděčka P., Fibich P. & Klimeš P. 2024: Different feeding preferences for macronutrients across seasons and sites indicate temporal and spatial nutrient limitation in the black bog ant. – *Oecologia* 204(4): 959–973.
- Bezděčková K., Bezděčka P. & Vojtěch O. 2024: Mravenec rašelinný v Národním parku Šumava. – In Holý K. (Ed.): Blano-křídli v českých zemích a na Slovensku, 18. ročník. Sborník abstraktů z konference, 13.–16. 6. 2024, Karlštejn. Vydal Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i., 14 pp.
- Bezděčková K., Bezděčka P. & Vojtěch O. 2024: Mravenec rašelinný (*Formica picea*) – černý klenot šumavských blat. – Šumava, čtvrtletník Správy Národního parku Šumava, léto 2024: 10–11.
- Brychtová L. 2024: Muzejní a galerijní noc v Telči. – *Museum Factum* 14, 1: 3.
- Brychtová L. 2024: Pár vět o Mgr. Lence Brychtové. – *Museum Factum* 14, 1: 12.
- Brychtová L. 2024: Příjemná setkání v muzeu v Telči. – *Museum Factum* 14, 2: 11.
- Brychtová L. 2024: Edukační programy v Telči. – *Museum Factum* 14, 3: 2.
- Brychtová L. 2024: Prázdniny v telčském muzeu. – *Museum Factum* 14, 3: 14–15.
- Brychtová L. 2024: Závěr roku v telčském muzeu. – *Museum Factum* 14, 4: 9.
- Gonda R. 2024: Komunistické a sociálnědemokratické hnutí v Jihlavě v letech 1918–1933. – *Paginae historiae* 32, 1: 117–164.
- Gonda R. 2024: Luteránský kazatel a vzdělanec magistr Marcus Krum. – *Vlastivědný sborník Vysočiny* 23 (v tisku).
- Gonda R. 2024: Historické pečetidlo správy panství Telč. – *Museum Factum* 14, 4: 10.
- Hoch A. 2024: Martinské náměstí ve středověku – areál kostela sv. Martina. – *Museum Factum* 14, 3: 19.
- Hoch A. 2024: Archeologie v muzeu – část 1. – *Museum Factum* 14, 4: 12.
- Charvátová E. 2024: Mykologický výjezd – podzim 2024. – *Museum Factum* 14, 3: 21–22.
- Juříčka J. 2024: Seminář muzejních botaniků na Muránské planině. – *Museum Factum* 14, 2: 14.
- Juříčka J. 2024: Počasí nebo měnící se klima a kytka. – *Museum Factum* 14, 3: 22.
- Juříčka J. 2024: Sledování vlivu zimní údržby silnic na vegetaci. – *Museum Factum* 14, 4: 18–19.
- Kalášek P. 2024: Petr Kalášek. – *Museum Factum* 14, 1: 14.
- Kos M. 2024: Muzeum Vysočiny Jihlava a projekt památkové obnovy kostela sv. Ignáce z Loyly. – *Museum Factum* 14, 1: 7.
- Kos M. 2024: Pohled na Jihlavu od západu. – *Museum Factum* 14, 2: 12–13.
- Kos M. 2024: Dvoustěnné stříbřené sklo a Hugo Wolf z Jihlavy. – *Museum Factum* 14, 4: 10–11.
- Kotenová I. 2024: Ať žije Josef! – *Museum Factum* 14, 1: 13.
- Kotenová I. 2024: Celorepublikové školení CES on-line. – *Museum Factum* 14, 2: 5.
- Kotenová I. 2024: Badatelka odhalila původ hlasové knihy ze 17. století. – *Museum Factum* 14, 4: 14–15.
- Kremláčková R. 2024: Setkání v Horácké galerii. – *Museum Factum* 14, 1: 11.
- Kremláčková R. 2024: Profesor Čornej o Janu Žižkovi: Poutavé přednášky v Telči a Jihlavě. – *Museum Factum* 14, 4: 4–5.
- Malý K. 2024: Společný depozitář v Pelhřimově. – *Museum Factum* 14, 1: 23.
- Malý K. 2024: Ocenění jihlavského muzea. – *Museum Factum* 14, 2: 18.
- Malý K. 2024: Národní geopark Vysočina a jeho spolupráce s muzeem. – *Museum Factum* 14, 3: 20–21.
- Malý K. 2024: Projekt Historická důlní díla na Vysočině – druhý rok řešení. – *Museum Factum* 14, 4: 12–13.
- Malý K., Pročka K. & Doležel J. 2023: Těžba a zpracování stříbra u Rozseče nad Kunštátem. – *Acta rerum naturalium*, 28: 85–94.
- Dolníček Z., Ulmanová J., Havlíček J., Malý K. & Jačková I. 2023: Fluorite-bearing vein mineralization from Bartoušov near Havlíčkův Brod: a complex fluid history related to post-Variscan uplift of the Moldanubian basement (Bohemian massif, Czech Republic). – *Journal of Geosciences* 68: 261–280.
- Dolníček Z., Ulmanová J., Vrtiška L., Malý K., Krejčí Kotlánová M. & Koutňák R. 2024: Mineralogy and origin of vein wolframite mineralization from the Pohled quarry, Havlíčkův Brod ore district, Czech Republic: Interaction of magmatic and basinal fluids. – *Minerals* 14, 610: 3–51.
- Hršelová P., Šrámek O., Filip J., Hrazdil V. & Malý K. 2024: The role of jarosite minerals in the attenuation of metals and arsenic in mine drainage system (example from the Pekelská adit, Czech Republic). – *Journal of Geosciences* 69: 99–111.
- Hrubý P., Kaiser K., Kočár P., Malý K. & Petr L. 2024: Silver mining and landscape changes in medieval Central Europe: Reconstructing ore processing in a buried fir forest in the Bohemian-Moravian Highlands (Kojedín, Czech Republic). – *Geoarchaeology*, 2024: 1–23.
- Pročka K. & Malý K. (2023): Historické využití lepidolitu z Rožné jako dekoračního kamene. – *Acta rerum naturalium* 29: 19–23.
- Zavřel J., Havrda J., Malý K. & Kočárová R. 2023: Archeologické doklady středověkých metalurgických aktivit v pražském Klementinu - výroba a zpracování bronzu, mosazi a stříbra. – *Staletá Praha* 39, 2: 2–30.
- Matulová M. 2024: Přednáška o osudech zámeckých sbírek. – Naše město, Třešť, duben 2024: 12.
- Matulová M. 2024: Noc v třešťském muzeu a přednáška o poutnících. – Naše město, Třešť, květen 2024: 13.
- Matulová M. 2024: Červnové setkávání v muzeu. – Naše město, Třešť, červen 2024: 14.
- Matulová M. 2024: Třešťské muzeum bude hostit Noc vědců. – Naše město, Třešť, září 2024: 14.
- Matulová M. 2024: Muzeum představí knihu Osudové ženy. – Naše město, Třešť, říjen 2024: 11.
- Matulová M. 2024: Muzeum zve na povídání o knize Osudové ženy a výstavu o hasičích. – Naše město, Třešť, listopad 2024: 13.
- Matulová M. 2024: Navštivte nové výstavy o muzeu. – Naše město, Třešť, prosinec 2024: 14.
- Matulová M. 2024: Perníkový program pro děti z MŠ v Třešti. – *Museum Factum* 14, 1: 9.
- Matulová M. 2024: O psaní milostných dopisů kdysi. – *Museum Factum* 14, 1: 15.
- Matulová M. 2024: Výstava Josef Liška. – *Museum Factum* 14, 2: 4.
- Matulová M. 2024: Z muzejní noci v Třešti. – *Museum Factum* 14, 2: 8.
- Matulová M. 2024: Navštivte výstavu o hasičích v Třešti. – *Museum Factum* 14, 4: 2.
- Moržolová L. 2024: Z muzejní knihovny. – *Museum Factum* 14, 2: 19.
- Moržolová L. 2024: Nové číslo Vlastivědného sborníku Vysočiny je v prodeji. – *Museum Factum* 14, 3: 13.
- Moržolová L. 2024: Z muzejní knihovny. – *Museum Factum* 14, 3: 15.
- Oberreiterová D. 2024: Muzejní a galerijní noc 2024. – *Museum Factum* 14, 1: 3.
- Oberreiterová D. 2024: Výstava Tomáše Záborce. – *Museum Factum* 14, 1: 4.
- Oberreiterová D. 2024: Tak jsme přepadli Jihlavu aneb pochod se vydařil. – *Museum Factum* 14, 1: 10.
- Oberreiterová D. 2024: Pojďte s námi do ZOO. – *Museum Factum* 14, 2: 3.
- Oberreiterová D. 2024: Jihlavská Muzejní a galerijní noc. – *Museum Factum* 14, 2: 7.
- Oberreiterová D. 2024: Kouzlo dřeva a drátu. – *Museum Factum* 14, 3: 3.
- Oberreiterová D. 2024: Malá vánoční výstava. – *Museum Factum* 14, 4: 3.
- Podáňil M. 2024: Startuje Astronomický kroužek pro pokročilé. – *Museum Factum* 14, 1: 2.
- Podáňil M. 2024: Muzeum na YouTube. – *Museum Factum* 14, 1: 11.
- Podáňil M. 2024: Hvězdy v muzeu. – *Museum Factum* 14, 2: 6.
- Podáňil M. 2024: Skutek roku 2023. – *Museum Factum* 14, 2: 17.
- Podáňil M. 2024: Křest nové knihy o J. A. Schumpeterovi. – *Museum Factum* 14, 2: 17.
- Podáňil M. 2024: Astronomický tábor 2024. – *Museum Factum* 14, 3: 10–12.
- Podáňil M. 2024: Pozorování hvězdy FS Aqr. – *Museum Factum* 14, 3: 17.
- Podáňil M. 2024: Adventní EDU v muzeu. – *Museum Factum* 14, 4: 4.

Podáříl M. 2024: Astronomická pozorování v terénu. – Museum Factum 14, 4: 6.

Podáříl M. 2024: Tři roky v Africe. – Museum Factum 14, 4: 7.

Podáříl M. 2024: YouTube kanál na vze-
stupu. – Museum Factum 14, 4: 9.

Podáříl M. 2024: Bud'te v obraze! MVJ
Journal. – Museum Factum 14, 4: 9.

Podáříl M. 2024: Ohlédnutí za Podzim-
ním knižním veletrhem v Havlíčkově Bro-
dě. – Museum Factum 14, 4: 19.

Podáříl M. 2024: Outer Limits Galaxy. –
Museum Factum 14, 4: 21.

Podáříl M. 2024: Synové průmyslu. – Mu-
seum Factum 14, 4: 21.

Pospíchalová S. 2024: Bedřich Smetana.
– Museum Factum 14, 1: 21–23.

Pospíchalová S. 2024: Zastavte se na
chodníku u výkladu muzea. – Museum
Factum 14, 2: 9.

Pospíchalová S. 2024: Čaj o páté se Sme-
tanou 2. – Museum Factum 14, 3: 3.

Pospíchalová S. 2024: Čaj o páté s mu-
žem z bonbónu. – Museum Factum 14, 3:
6.

Pospíchalová S. 2024: Máme nové cíno-
vé figurky havířků. – Museum Factum 14,
4: 7.

Rozinková K. 2024: Roštejn – cesta ke
kořenům. – Museum Factum 14, 1: 20.

Rozinková K. 2024: Roštejn v létě 2024.
– Museum Factum 14, 2: 2.

Rozinková K. 2024: Jazz na Roštejně
2024. – Museum Factum 14, 3: 7.

Stoklasa J. 2024: Počasí v Jihlavě v uply-
nulých dvou staletích. – Vlastivědný sbor-
ník Vysočiny 22/2023: 151–182.

Stoklasa J. 2024: Druhý život Tór z na-
šeho regionu. – Museum Factum 14, 1:
24–25.

Stoklasa J. 2024: Databáze židovského
obyvatelstva Jihlavska – hledejte prosím
s námi! – Museum Factum 14, 2: 16.

Stoklasa J. 2024: Setkání mladých histo-
riků v Třebíči. – Museum Factum 14, 2: 18.

Stoklasa J. 2024: Vzácná návštěva v mu-
zeu – pamětnice holokaustu. – Museum
Factum 14, 4: 16.

Štěrbová A. 2024: Jarní prázdniny v mu-
zeu. – Museum Factum 14, 1: 6.

Štěrbová A. 2024: Velikonoční programy.
– Museum Factum 14, 1: 12.

Štěrbová A. 2024: Doprovodný program
k výstavě Keltové a Germáni na periferii. –
Museum Factum 14, 2: 4–5.

Štěrbová A. 2024: Nabídka edukací ve

školním roce 2024/25. – Museum Factum
14, 3: 4–5.

Štěrbová A. 2024: Pokroky vzdělanosti
odstartovaly na DOA. – Museum Factum
14, 4: 4–5.

Zimola D. 2024: Archeologie Telčska. –
Muzejní spolek v Telči–Město Telč.

Zimola D. 2024: Hrad Štamberk u Telče.
– Museum Factum 14, 1: 17–19.

Zimola D. 2024: Projektové dny jihlav-
ského gymnázia. – Museum Factum 14,
2: 10.

Zimola D. 2024: Nová archeologická ex-
pozice v Mohelně. – Museum Factum 14,
2: 12.

Zimola D. 2024: Archeologie Telčska. –
Museum Factum 14, 2: 16.

Zimola D. 2024: Archeologické léto na
Vysočině. – Museum Factum 14, 3: 8–9.

Zimola D. 2024: Archeologie a občanská
věda. – Museum Factum 14, 3: 16–17.

Zimola D. 2024: Archeologické výzkumy
kláštera v Nové Říši. – Museum Factum 14,
4: 16–18.

Další zajímavé zimní druhy hub

Jak víme, i v zimě můžeme najít některé druhy hub. Mezi ně patří např. penízovka sametonohá (o té jsem již v MF psala), hlíva ústříčná nebo penízovka smrková. Všechny tři druhy jsou velice vhodné pro využití v kuchyni. Ráda bych ale představila další dva druhy, které se mi opakovaně podařilo najít a které mezi kuchyňské lahůdky rozhodně nepatří.

Prvním je ohnivec rakouský a druhým vzácný ohnivec zimní. Oba patří mezi tzv. vřeckovýtrusé houby rostoucí časně z jara na zbytcích dřeva listnáčů ukrytých v půdě. A přehlédnout se rozhodně nedají, neboť upozorní svojí krásně červenou (někde píší šarlatovou) barvou.

Plodnice ohnivce rakouského se rozlišují na klobouk a třeň. Klobouk může být široký od 20 až 80 mm. Tvar klobouku může být mělce až hluboce miskovitý, který je později mělce otevřený, ve stáří někdy téměř plochý. Vnější strana klobouku je v mládí bělavá, později narůžovělá, špinavě načervenalá, může mít i žlutavou barvu. Vnitřní plodná strana je ohnivě červená. Třeň je krátký. Roste

roztroušeně obvykle od února do dubna (za mírné zimy již od konce ledna) na spadlých větvičkách listnatých dřevin (uváděn buk, habr, javor, olše, vrba nebo akát, může být i na jasaněch). Ohnivci rakouskému jsou podobné další dva druhy, o šarlatový a o jurský a lze je od sebe rozpoznat pouze mikroskopicky.

Vzácnější ohnivec zimní má klobouk podstatně méně široký 5–20 mm, v mládí kulovitý s drobným okrouhlým otvorem na vrcholu, později pohárovitý až miskovitý, v dospělosti téměř plochý, s hvězdovitě rozpukaným okrajem, takže připomíná květinu. Vnitřní plodná vrstva má barvu oranžově červenou. Vnější strana je obvykle o něco světlejší, červená, někdy narůžovělá. Válcovitý třeň je z větší části zanořený v zemi. Roste vzácně, jednotlivě i ve skupinách, koncem zimy a časně z jara v listnatých a smíšených lesích na tlejících zbytcích dřeva (osiky, jilmy) skrytých pod povrchem půdy.

Text a foto Eva Charvátová

Ohnivec rakouský

Ohnivec zimní

Muzeum Vysočiny Jihlava

Do 25. 5. 2025
Proměny roku: Jaro
prezentace ve vstupním
prostoru muzea představí
jarní zvyky, tradice
a pranostiky

Do 29. 6. 2025
**Muzeum ve městě,
město v muzeu**
výstava mapuje důležité
momenty v historii
jihlavského muzea
v kontextu dějin města
a zároveň připomíná 20 let
existence archeologického
oddělení

3. 4. – 4. 5. 2025
**35 pestrých
pionýrských let**
výstava věnovaná výročí
založení samostatné
organizace Pionýr

8. 5. – 22. 6. 2025
Konec války v Jihlavě
originální fotografie z fondu
Muzea Vysočiny Jihlava

Kavárna Muzeum

1. 4. – 11. 5. 2025
Petr Cizner:
Život v ulicích
autorská výstava fotografií
z období koronaviru, z doby
nošení roušek na ulicích

13. 5. – 22. 6. 2025
Ve světle tmy
obrazy akademické
malířky Galiny
Fleischmannové

Hrad Roštejn

26. 4. 2025
Myslivecký den
tradice i současnost
myslivosti na předhradí

**ZMĚNA PROGRAMU
VYHRAZENA!**

Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Telč

5. 4. – 1. 6. 2025
Trnitá cesta ke svobodě
Terezín očima
Františka Mořice Nágl
výstava připravená
k 80. výročí ukončení
2. světové války

23. 4. – 22. 6. 2025
K sežrán
výstava prací studentů
telčského gymnázia

Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Třešť

1. 5. – 22. 6. 2025
Společenský život hmyzu
výstava, která umožňuje
nahlédnout do úžasného
světa miniaturních,
ale o to zajímavějších
tvorů, do světa hmyzu